

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894.

Andra Kammaren.

N:o 45.

Onsdagen den 2 maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 25 nästlidne april förda protokoll.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt behandling statsutskottets utlåtande n:o 65, i anledning af gjorda framställningar i fråga om nya kasernetablissemment m. m.

Om uppförande af nya kasernetablissemment m. m.

Dervid förekom i ordningen först *mom b)*, som bifölls.

I fråga om *mom. c)* anförde:

Herr friherre von Knorring: Jag skall be att med afseende på förevarande punkt få säga några ord. Jag hörde på förmiddagen herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet yttra några betänkligheter med afseende derå, att statsutskottet icke tillstyrkt något anslag till utvidgning af artillerietablissemmentet i Kristianstad, och han yttrade, om jag icke uppfattade honom orätt, att deraf skulle uppkomma tvenne olägenheter, dels med afseende derå, att Vendes artilleriregemente fortfarande skulle blifva splittradt derigenom att den ena delen blefve som hittills förlagd till Kristianstad och den andra till Landskrona, och dels den, att trängbataljonens förläggande till Herrevadskloster skulle förutan andra olägenheter medföra kostnader för nybyggnader derstädes. De skäl, som af herr krigsministern anfördes för att uppvisa olägenheterna häraf, vill jag icke inlåta mig på, öfvertygad som jag är att skälen voro mycket goda. Jag tror emellertid för min del, att dessa olägenheter mycket lätt kunna för framtiden afhjelpas. Som herrarne veta, äro de blifvande artilleriregementena organiserade på det sätt, att till hvarje regemente, med undantag af Vendes artilleri-

Om uppförande af nya kasernetablissemment m. m.

(Forts.)

regemente, skola höra 6 batterier med sammanlagdt 450 man. Vendes artilleriregemente skall derjemte inbegripa 2 ridande batterier. Nu veta vi, att i Stockholm finnes för närvarande en kasern för det blifvande 1:sta Svea artilleriregemente. Denna kasern rymmer 8 batterier à 100 man, således inalles 800 man. Skulle det då icke vara lämpligt att vid denna kasern förlägga de 2 ridande batterierna af Vendes artilleriregemente. Jag tror icke, att detta skulle medföra några så synnerligen stora kostnader annat än möjligen för tillbyggnad af något stall, och jag misstänker, att Riksdagen skulle vara ganska beredvillig att gå in på denna lilla kostnad för att undvika den större, som skulle ega rum i sammanhang med utvidgningen af artillerietablissemmentet i Kristianstad. Trängen kunde sedan förläggas i det utrymda artillerietablissemmentet i Landskrona i stället för vid Herrevadskloster. Det var endast detta jag velat yttra med anledning af krigsministerns uttalande i förmiddags i denna fråga.

Vidare yttrades ej. Momentet bifölls.

Mom. d).

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar greve *G. Sparre*, *C. Lundeberg*, *A. G. L. Billing*, *F. Boström*, *E. Fränckel*, *O. M. Björnstjerna*, *R. G. von Hedenberg*, friherre *J. T. Gripenstedt* och *F. E. Pettersson* beträffande detta moment hemställt, att för uppförande af ett nytt kasernetablissemment för Norrlands dragonregemente måtte anslås 400,000 kronor; samt

att herrar *Kardells* och *Björcks* i ämnet väckta motioner ej måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd.

Herr *Kardell* anförde: Sedan herr *Bromée* på förmiddagen så utförligt utvecklat de skäl, som tala mot ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition äfvensom till utskottets hemställan, har jag icke mycket att tillägga vid denna sak. Jag vill dock säga några få ord om densamma. Om någon häremot invänder, att jag icke är rätte mannen att yttra mig i en sådan fråga, då jag icke är militär, så vill jag redan på förhand nämna, att jag icke stöder mig i min hufvudargumentation på något motiv, som jag hemtat ur min egen fatatur, utan på uttalanden af de förnämsta militära auktoriteter i vårt land, på uttalanden af herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet, på uttalanden af landshöfding *Crusebjörn* m. fl. Dessa båda nu nämnda herrar tillhörde, såsom vi alla veta, 1882 års försvarskomité; nuvarande statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet i egenskap af komitémedlem och herr *Crusebjörn* såsom dess sekreterare. Denna försvarskomité uttalade beträffande Norrlands försvar, att det borde byggas på den så kallade centralisationsprincipen och att i öfverensstämmelse dermed de olika specialvapnen borde förläggas till en punkt inne i landet, dels för samöfningen mellan dessa olika vapen och dels för att de

dyrbara kasernetablissemanten för dessa vapen måtte vara skyddade mot fientliga öfverfall. I sammanhang härmed uttalade sig samma 1882 års komité för att de olika regementsskolorna skulle förläggas till exercisplatserna, emedan der redan finnes byggnader, som utan för stora kostnader skulle kunna för ändamålet apteras. Ett sådant arrangement skulle enligt komiténs åsigt blifvit för statsverket det billigaste.

Samma åsichter hafva under den följande tiden uttalats af nästan alla militära auktoriteter i vårt land, och ännu vid urtima riksdagen syntes herr statsrådet sjelf hafva tänkt på samma sätt. Åtminstone uttalade han i den kongl. propositionen den åsigten, att Jemtlands dragonregemente, som det då kallades, borde förläggas till Frösön; i samma proposition antyddes icke på något sätt, att en sådan förläggning skulle vara mindre lämplig eller ändamålsenlig. Ingen antydan derom lemnades på något sätt. Hade regeringen då ansett, att detta regemente borde förläggas annorstädes, hade hon naturligtvis då begärt, att de två roterade sqvadronerna skulle vakanssättas. Men detta begärde icke regeringen. Denna vakanssättning gjordes som bekant på grund af en enskild motion, och motionären var visst icke framskickad af regeringen.

Detta var år 1892. Nu, år 1894, tyckes man hafva uppgifvit alla tankar på en *centralisation* af Norrlands försvar. Nu synes det vara fråga tvärtom om en *decentralisation*. Artilleriet förlägger man till staden Östersund. Trängen förlägger man till Sollefteå. Dragonerna vill man förlägga till staden Umeå — ja, till en obefäst och öppen kustort. Och hvarför vill man förlägga dragonerna till staden Umeå? Jo, säger man, Umeå ligger närmare den eventuellt blifvande krigsskådeplatsen än Frösön. Det är nog sant, Men det måste dock ihågkommas, att Umeå ännu icke är medelst jernväg förenadt med norra stambanan; och om icke Umeå blir med densamma förbundet, har väl det arrangement, om hvilket nu är fråga, icke ens i nyssnämnda hänseende något företräde. Mig förefaller det, att, om Riksdagen nu går in på denna hemställan, Riksdagen ock dermed gifver på hand, att Riksdagen äfven vill framdeles bevilja anslag för anläggande af en sådan bibana. Jag missunnar visst icke Umeå den, men jag vill dock å andra sidan säga, att det härvidlag kan vara fråga om en affär, som går icke på 350,000 kronor, utan på *millioner*.

Äfven om en annan olägenhet skulle man kunna tala i samband med regementets förläggande till Umeå. Jag vill äfven denna gång framhålla, att jag icke framkommer med ett eget argument, utan med ett sådant som härrör från en erkänd militärauktoritet här i landet. Det är, att, om ett krig utbryter, man måste lemna qvar en styrka för att försvara kasernetablissemanten i Umeå, såvidt man ej vill prisgifva det åt fienden. Staden Umeå ligger ej mera än tolf mil från Finland. Den är belägen, der Bottenhafs vats båda stränder närma sig allra mest intill hvarandra; och vid ett eventuellt krig kunde fienden, som förr skett, utan svårighet gå öfver isen på vintern och förstöra etablissemanten, om det ej försvarades. Således kan ej hela regementet vara att påräkna för öfre Norrlands försvar, såsom det skulle

Om uppförande af nya kasernetablissemanten m. m.
(Forts.)

Om uppförande af nya kasernetablissemment m. m. vara, om det förlades till Frösön. Man kan icke tänka sig, att t. ex. landshöfdingen ensam skulle kunna försvara etablissemmentet i Umeå.

(Forts.)

Herr statsrådet ordar vidare i Kongl. Maj:ts proposition i år om de klimatiska förhållandena. Han talar om de utomordentligt låga köldgraderna i Östersund, som naturligtvis har samma klimat som Frösön, och om de blida vintrarne i Umeå. Mot hans auktoritet i denna fråga hafva vi i våra motioner vågat ställa den meteorologiska centralanstaltens auktoritet. Af den meteorologiska centralanstaltens undersökningar framgår, att vinterklimatet i Umeå är icke så litet strängare än vinterklimatet i Östersund och på Frösön. Den meteorologiska centralanstalten förser som bekant sina observatörer med justerade termometrar, vanliga qvicksilfvertermometrar samt maximi- och minimitermometrar. De observationer, som torde ligga till grund för herr statsrådets uppgift, hafva kanske gjorts på ojusterade sprittermometrar, och dessa äro, som bekant, icke synnerligen tillförlitliga. Herr statsrådet är af olika mening nu mot förr, icke blott med hänsyn till centralisationen af Norrlands försvar utan äfven med hänsyn till värdet af Frösöns kasernetablissemment och dertill hörande byggnader. Vid urtima Riksdagen ansågs det, att detta etablissemment skulle kunna försättas i godt stånd, apteras så, att det kunde användas för hela dragonregementet för en kostnad af 175,000 kronor. Nu i dag har statsrådet upplyst oss derom, att han med detta belopp afsåg blott kostnaden för en provisorisk åtgärd. Äro då alla de summor, om hvilka talas i propositionen till urtima Riksdagen, sådana som afse endast provisoriska åtgärder? Skulle det här varit fråga blott om ett sådant provisorium, då må man säga att detta skulle kostat oss ofantligt mycket.

I det ryktbara bref, i hvilket generalbefälhafvaren i norra distriktet sökte förmå Sundsvalls stad att lemna betydande bidrag för att få dragonregementet förlagdt dit, motiverade han sin önskan dermed, att det skulle kosta blott 175,000 kronor att aptera etablissemmentet på Frösön till att taga emot dragonerna, och att därför Sundsvall borde betala mycket för att få dem dit. Det var sålunda generalbefälhafvarens åsigt, att det icke var fråga om en provisorisk åtgärd. Icke heller antyddes något sådant i den kongl. propositionen. Således var det icke blott vi, utan äfven generalbefälhafvaren, som den gången blefvo dragna vid näsan.

Jag ber vidare att få framhålla med afseende å sjelfva exercisplatsen, för hvars ordnande det anses att 15,000 kronor behöfvas såväl i Umeå som på Frösön, att exercisfältet på Frösön icke är synnerligen svårt att utvidga. Det utvidgades för någon tid sedan för fältjägarecorpsens räkning. Denna utvidgning kostade staten ingenting. Den skedde öfver åkerfält och hårda vallar samt verkställdes af soldaterna. Det är öfver alldeles likadan mark utvidgningen nu skulle ske, åtminstone till största delen, nemligen öfver Kungsgårdsboställets odlade åkrar och ängar.

Jag vill framhålla att detta regemente, eller såsom det förr hette hästjägarecorpsen, har gamla traditioner i Jemtland. Den har varit der

öfver 200 år. Tanken på att denna corps tillhör Jemtland har vuxit in i folkets föreställningar och åskådningar. Jag vet, att man sätter ett utomordentligt stort värde på densamma. Folket deruppe kan icke tänka sig provinsen utan sina hästjägare, såsom man kallar dem. Jag ber att ännu en gång få fästa uppmärksamheten på att urtima Riksdagen beslöt, att ett jemtländskt kavalleriregemente skulle upprättas, som i den kongl. propositionen hade kallats Jemtlands dragonregemente. Nu har regeringen ändrat namnet till Norrlands dragonregemente, men icke kan ändringen af namnet gifva åt regementet en förändrad karakter. Det förblir väl detsamma. Ändrade regeringen namnet till Sveriges dragoner, skulle hon kanske anse sig oförhindrad att förlägga dem hvart som helst, till Karesuando eller Ystad.

*Om uppförande af nya kaserne-
etablissemang m. m.
(Forts.)*

För öfrigt är, såsom redan är antydt, regementet rotfäst i Jemtland. Upphör Riksdagen att lemna anslag till vakanssättningen, så återträda, såsom herr Bromée sagt förut i dag, de jemtländske rotehållarne i sin skyldighet att rekrytera. Också finnas en del vid regementet bundna kassor, som icke kunna flyttas från Jemtland. Herr Bromée framställde i dag på förmiddagen ett yrkande. Detta yrkande kunde då icke upptagas. Jag ber att nu få återupptaga det. Jag yrkar, att kammaren för närvarande afslår såväl regeringens begäran som utskottets hemställan om anslag till kasernbyggnader för Norrlands dragonregemente och i skrivelse till Kongl. Maj:t anhåller om utredning angående kostnaderna för detta regementes och dess skolors förläggande till Frösön jemlikt den framställning, som af regeringen i detta hänseende gjordes i proposition till urtima riksdagen samt i öfverensstämmelse med den af mig med flera i ämnet väckta motion. Vi anhålla om detta så mycket mer, som vi i motionen begärt en sådan utredning, och att Riksdagen sedermera i samband med denna utredning skulle bevilja anslag och fatta beslut. Någon sådan utredning har icke kommit till stånd, och det är ju gifvet, att statsutskottet icke kunnat medhinna en sådan utredning. Saken brådskar väl icke så mycket med afseende å detta regemente, ty det har ju byggnader på Frösön, en barack, som rymmer 400 man och är uppförd 1888, en präktig officerspaviljong med flere byggnader i godt stånd. Officerspaviljongen är icke heller gammal.

När utskottet icke gått i författning om denna utredning, men i stället hemställt om ett anslag å 350,000 kronor, så förefaller mig denna utskottets hemställan något egendomlig. Utskottet har ju ingenting annat haft att gå efter, än den provisoriska summan från urtima riksdagen, som det fördubblat från 175,000 kronor till 350,000 kronor. Hvad kan nu det definitiva ordnandet hafva att göra med det provisoriska ordnandet, som enligt herr statsrådets uppgift närmast var en följd af urtima Riksdagens beslut? När frågan sålunda icke är utredd, och olika åsikter hafva uttalats till och med från samma myndigheter under så kort tid som två år, behöfver saken utan allt tvifvel ytterligare utredning; och vi hoppas, att en sådan skall kunna komma till stånd rätt snart.

Jag anhåller, herr talman, under återopande af hvad jag nu yttrat,

Om uppförande af nya kasernetablissemang m. m.
(Forts.)

att proposition framställes på det yrkande jag nyss uppläste och kommer jag längre fram att i samband härmed yrka afslag å punkten n) i förslaget. Äfven den frågan behöfver ju utredning, kanske gifver en sådan utredning till resultat, att det behöfs mer än 350,000 kronor, ehuru jag tror, att långt mindre är af nöden. Man finge då klarhet beträffande summan och beslöte icke på vinst och förlust utan att veta hvad som behöfs.

Herrar Norberg och Walter förenade sig med herr Kardell.

Herr Björck: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet anför i sitt föreliggande utlåtande, bland annat: »Enär utskottet har att betrakta den föreliggande frågan hufvudsakligen från kostnadssynpunkt, har utskottet, vid beräkningen af för ändamålet påräkneliga tillgångar, ansett, att, der anbud af bidrag till någon kasernanläggning framstälts från flera platser, hvilka af departementschefen ansetts kunna såsom förläggningsort för visst truppförband ifrågasättas, det af dessa anbud bör såsom tillgång beräknas, som, derest det antages, skulle för statsverket medföra de minsta utgifterna.» Nu hafva stadsfullmäktige i Sundsvall på initiativ af vederbörande arméfördelningschef erbjudit, på det att Norrlands dragonregemente måtte förläggas till Sundsvall, dels mark till öfningsfält eller motsvarande etthundratusen kronor, dels dessutom etthundratjugufemtusen kronor till kasernbyggnader m. m. Detta anbud är så ojemförligt mycket större än de anbud, som afgifvits från Umeå och Östersund. Umeå har blott erbjudit mark till öfningsfält och Östersund har endast erbjudit tomt för regementets skolor. Det är således alldeles uppenbart, att det för statsverket medför de minsta utgifterna, om Sundsvalls stadsfullmäktiges anbud antages och Norrlands dragonregemente förty förlägges till Sundsvall. Detta öfverensstämmer ju också fullt med statsutskottets åsigter och den grund, som utskottet antagit, eller att regementena borde förläggas der det för staten medför minsta utgifter. Det är på grund häraf jag vågar hysa den förhoppningen, att vid bestämmande af förläggningsort för Norrlands dragoner, Sundsvall måtte komma i åtanke, och det är på detta skäl jag tillåter mig yrka bifall till min i ämnet väckta motion.

Herr Alsterlund: En talare på jemtlandsbänken, som i förmiddags hade ordet, framhöll i början af sitt anförande, att man vid besvarandet af frågan angående de nya truppförbandens förläggning borde taga hänsyn till dels ekonomiska och dels militära skäl, och han hade deri mycket rätt. Hvad de ekonomiska skälen vidkomma, så, huru viktiga de än månde vara, tillmåter jag dock dem icke något afgörande inflytande på den fråga, som här föreligger. Deremot anser jag, att de militära skälen och de militära krafven böra få utöfva snart sagdt det enda inflytandet, när det är fråga om förläggningsorten för dessa truppförband.

En talare yttrade vidare, och herr Kardell framhöll och betonade detta yttrande ännu skarpare, att militära myndigheter förut uttalat sig för Jemtland såsom förläggningsort för Jemtlands hästjägare. Herr Kardell sade, att 1882 års landtförsvarskomité hade uttalat sig i detta

syfte. Det är sant, det är verkliga förhållandet. Men jag ber att få fästa herrar Kardells och Bromées äfvensom kammarens uppmärksamhet derpå, att år 1882 gick den norrländska stambanan icke längre än till Bräcke, om jag minnes rätt, och det var ovisst huruvida den skulle komma att sträcka sig längre åt norr. I Finland fans då icke Uleåborgsbanan. Man lefde därför då i den från forna tider, om jag så får säga, ärfda föreställningen, att ett anfall från öster mot vårt fädernesland skulle riktas mot dess mellersta och mest sårbara del. Det var, mina herrar, under sådana förhållanden och med dessa åsikter alldeles gifvet, att man då icke kunde och icke ville, äfven om man haft valfrihet, förlägga Jemtlands hästjägerregemente längre åt norr än det redan var. Numera är norra stambanan framdragen till Boden, och på andrasidan Bottenhafvet går en bana till Uleåborg, hvilken inom några år torde vara framdragen till Torneådalen, vårt lands nordliga gräns.

*Om uppförande af nya kaserne-
stabsplatser
m. m.
(Forts.)*

Vårt strategiska läge blir då och är nu redan något helt annat än det var 1882, och resurserna för anfall på norra Sverige likasom ock för försvar deraf äro nu annorlunda än då. Under sådana förhållanden skulle det vara ett stort misstag af krigsstyrelsen, om den, när den har valfrihet, fortfarande ville förlägga sju fördelningens kavalleri i Östersund. Detta bör dragas så långt upp mot norden som möjligt är, just därför att detta kavalleri skall allra först rycka fram till gränsorterna för att skydda samlingen på lämpliga orter af den härafdelning, som kan blifva afsedd för öfre Norrlands försvar, och i främsta rummet den 6:te arméfördelningens landtvärn.

Men, säger man, man har ju jernväg och kan dermed hastigt frakta regementet dit upp. Ja, mina herrar, vi hafva en enda jernväg, och den torde nog ändå blifva hårdt anlitad för trupptransporter, helst som den rullande materiel, som finnes deruppe, väl icke är så stor. Det är därför af vikt att, när man nu har det i sin magt, välja förlägningsorten för ifrågakvarande regemente så långt upp mot norden som möjligt. För min del skulle jag helst vilja hafva regementet uppe i Boden såsom den allra lämpligaste platsen, men med den erfarenhet jag vunnit under en tioårig vistelse i Norrbotten, vet jag att det är omöjligt att rekrytera regementet der uppe, och därför ansluter jag mig till dem, som vilja förlägga det i Umeå.

Det har vidare sagts, att det i den kongl. proposition, som aflemnades till urtima Riksdagen, stod, att Jemtlands hästjägerregemente fortfarande skulle förblifva i Jemtland. Jag vill i det afseende erinra herrarne om att, när den propositionen afläts, så var det icke fråga om att Jemtlands hästjägare skulle värfvas mer än till 3 sqvadroner; två sqvadroner skulle fortfarande bibehållas såsom indelta. Under sådana förhållanden var naturligtvis regementet fastläst vid Jemtland, huru ofördelaktigt detta än kunde vara. Från jemtlandsbänken väcktes då motion om att dessa två sqvadroner skulle blifva värfvade, och rusthållarne deruppe ville således på den tiden blifva af med rusthållet. Riksdagen gick sedermera in på detta, och hela regementet blef värfvad. Frågan har sålunda nu kommit i helt annat läge, och Kongl.

Om uppförande af nya kaserntablisserment m. m.

(Forts.)

Maj:t är icke längre bunden af dessa två sqvadroner, utan har valfrihet och kan lägga regementet längre upp mot norr. Det skulle också efter min uppfattning vara ett stort fel af krigsstyrelsen att icke verka i det syftet. De ortliga intressena få icke göra sig gällande gent emot hela fosterlandets kraf i denna fråga.

Den ärade talaren på jemtlandsbänken, som på förmiddagen hade ordet talade något om rekrytering och remontering, och han ansåg det vara lättare att rekrytera i Jemtland än i Vesterbotten. I det afseendet vill jag påpeka, att i Jemtland ligga redan två regementen och skulle också detta komma dit, så blefve det tre, medan folkmängden om jag ej misstager mig, uppgår till 100,000. I Vesterbotten finnes nu ett regemente, och lägger man ett till, så blir det två, och folkmängden der är 120,000. Under sådana förhållanden tycker jag, att det bör vara tydligt och klart för en hvar af oss, att det måste vara lättare att rekrytera regementet i Vesterbotten än i Jemtland.

Samme talare yttrade i fråga om remonteringen, att det skulle vara lättare att få hästar i Jemtland. Hans yttrande beror väl på något misstag, ty de värfvade kavalleriregementena remonteras icke af rothållarne, och hästarna skaffas sålunda icke från den provins, der regementena äro förlagda, utan från remonteringsdepoterna. Vare sig regementet förlägges till Vesterbotten eller Jemtland, så har detta icke något inflytande på hästanskaffningen, men deremot något litet inflytande på sjelfva transporten af hästarna, hvilket blir litet längre till Vesterbotten än till Jemtland.

En talare på förmiddagen sade, att det var ett fel att förlägga regementen till obefästade sjöstäder. Enär detta yttrande afser äfven Umeå, vill jag upptaga det till bemötande. Jag vill erinra om att Göta artilleri, som ligger i Göteborg, och Vendes artilleri, som ligger i Kristianstad, hafva legat der förut. På samma sätt är det i Stockholm, och det är väl icke fråga om att förflytta dessa regementen till andra orter, ty det hafva vi icke råd till, äfven om det vore önskligt.

Hvad nu särskildt Umeå angår, dit man nu skulle förlägga ett nytt regemente, så är det sagdt, att det skulle vara en obefästad sjöstad. Det är sant, att Umeå icke är befästadt, men jag vill fästa uppmärksamheten på att det ligger dock $\frac{5}{4}$ mil från Ume elfs utlopp inåt landet, och att denna elf icke är segelbar för annat än mycket grundgående fartyg längre än just till sjelfva dess utlopp. Vidare är inloppet till Umeå stad synnerligen svårt, så svårt att, om man borttager prickarne, inga andra än lotsar eller sådana, som mycket, mycket väl känna till farvattnet, kunna taga sig fram. Jag tror derfor icke att det är någon fara uti detta hänseende att förlägga detta dragonregemente till Umeå.

Herr Kardell sade visserligen, att fienden kunde komma in i landet och taga etablissementet. Ja, just den omständigheten, att det verkligen finnes en möjlighet för en fiende att gå öfver isen på vintern talar för regementets förläggande dit. Det hände förlidet år, att en liten öfningsafdelning från Finland kom öfver till Holmön. Man kan sålunda tänka

sig, att en sådan liten djerf afdelning skulle kunna tränga ända upp till Vännäs och förderfva jernvägsbron der. Men jag hemställer, om det ej just under sådana förhållanden kan vara skäl i att hafva en ständig truppstyrka i Umeå. Den behöfver icke vara så stor, men den verkar dock, att icke någon mindre, fientlig truppstyrka kan komma öfver hafvet och framtränga till Vännäs.

Om uppförande af nya kaserneetablissemment m. m.
(Forts.)

Slutligen skall jag be att få säga några ord om kostnaderna. När jag i utskottets betänkande fann, att utskottet i allmänhet afdragit 8 procent å byggnadssummorna för de etablissement, som skulle uppföras i de öfriga delarna af Sverige, men deremot afdragit 30 procent för detta etablissement för Norrlands dragoner, då blef jag verkligen förvånad och undrade, huru detta kom sig. Men på förmiddagen fick jag upplysning härom af vice talmannen, som då yttrade, om jag hörde rätt, att man hade proportionerat sig till denna summa. När det finnes två sqvadroner, så kostar det så och så mycket, och således, när det finnes fem, borde det kosta så och så mycket i proportion derefter. Sättet är utomordentligt vigt, det erkänner jag, men om det är tillförlitligt, det lemnar jag derhän. Samme talare sade också, att kasernebyggnaderna för Stockholms garnison hade stält sig mycket billigare per man räknadt, än det skulle blifva i Umeå. Med anledning deraf vill jag säga, att prisen i Umeå både på byggnadsmateriel och arbetskrafter bestämdt äro mycket högre än i Stockholm. Detta är ett faktum, och i följd häraf var det också, som detta gymnastikhus, som man klandrat Umeå så mycket för, blifvit så dyrt, som det blef. I öfrigt är det gifvet att, när man bygger etablissement för en så pass stor styrka som gardesregementena i Stockholm, detta skall blifva jemförelsevis billigare, än om man bygger för en mindre styrka. Den summa, som utskottet föreslagit, är alldeles otillräcklig, och är det Riksdagens mening att sätta Kongl. Maj:t i stånd att uppföra ett etablissement och att, såsom rätt och tillbörligt är, lemna Kongl. Maj:t rätt att bestämma förläggningssorten, då måste man öka denna summa.

På grund af hvad jag nu anført och då jag har mig bekant, att Första Kammaren till ett nytt etablissement för Norrlands dragoner höjt anslaget till 400,000 kronor, så skall jag påyrka en liknande förhöjning i denna kammare, eller med andra ord: jag yrkar bifall till den af herrar Sparre och Lundeborg med flera afgifna, vid betänkandet fogade reservation i hvad den afser punkten d).

Häruti instämde herrar *Zetterstrand, Hammarskjöld* och *Nilsson* i Skrafvelsjö.

Herr Nordin i Hammerdal: Herr talman, mine herrar! Efter de sakrika anföranden, som hållits af mina länskamrater herrar Bromöe och Kardell, skall jag icke inlåta mig på någonting angående speciella förhållanden, som tala mera för Östersund eller Frösön än för Umeå. Men då jag måste instämma i deras yrkande, så ber jag att dessförinnan för kammaren få klargöra den betydliga besynnerlighet, som

Om uppförande af nya kasernetablissemment m. m.
(Forts.)

förekommer i utredningen angående den lämpligaste förläggningssorten Umeå eller Östersund. På Frösön finnes det en paviljong byggd 1876 af staten för 40,000 kronor. Sedermera 1888 byggdes der en kasern för 300 man. Så finnes der ett läger för hästjägarnes öfningar redan färdigt, om än icke tillräckligt för den tillökning, det norrländska kavalleriet kommer att få. Men det oaktadt att denna paviljong och denna kasern plus det ordnade lägret redan finnes, skulle det likväl icke falla sig billigare på Frösön, utan man skulle för anläggningen i Umeå behöfva endast en 4,000 kronor till. Den utredningen är mycket märkvärdig, som uppgifver, att man i Umeå kan få dessa byggnader plus iordningställandet af exercisfältet åstadkomna för en kostnad af endast 4,000 kronor mera än på Frösön. Litet hvar lär väl kunna inse, att denna utredning innebär en fullkomlig orimlighet.

På grund af dessa och många andra skäl, som blifvit anförda af mina länskamrater herrar Bromée och Kardell, skall jag be att få instämma i herr Kardells yrkande.

Mycket annat finnes i denna utredning, som är högst märkvärdigt. I all synnerhet förefaller det påståendet rent af kostligt, att det på Frösön skulle blifva brist på vatten. Det kan jag icke förstå. För det första ligger Storsjöns strand intill kronobostället Kungsgården, som ej ligger långt från lägret, och, mina herrar, Frösön har så stor rikedom på vatten, att alla verdens regementen skulle kunna få vatten der. Men det är icke nog dermed, att man kan taga vatten från Storsjön. Jag ber också att få erinra om hvad min länskamrat herr Bromée sagt, eller att det redan på Frösön finnes en brunn, som gifver så mycket vatten, att man icke behöfver anlita Storsjön. Det egendomliga, som anføres i afseende på temperaturen, är redan bemött af herr Kardell. Det hela i utredningen gifver oss en ofantligt märkvärdig föreställning. Alla förhållanden på Frösön ha nu på 2 $\frac{1}{2}$ år fallit oerhördt i värde. Då, för 2 $\frac{1}{2}$ år sedan, skulle man kunnat iordningställa ett etablissemment der, så att det blefve fullt tillräckligt för det förökade kavalleriregementet för 175,000 kronor, men nu har man kastat om helt och hållet. Nu är allting på tok på Frösön, men allt ypperligt i Umeå. Utskottet har nu ansett sig sätta en gräns för dyrheten i Umeå, då utskottet nedprutat den summa af 500,000 kronor, som regeringen begärt för iordningställande af ett kasernetablissemment åt Norrlands dragoner derstädes, till 350,000 kronor. Det var då mycket väl. Ty denna senare summa räcker mycket väl till att bereda plats på Frösön åt det utvidgade regementet, och det blifver öfver på den, det är alldeles säkert. Men fastän jag icke är någon profet, skall jag önska se hvem som helst af eder, mina herrar, i ansigtet, som tio år härefter skall kunna säga, att de af regeringen föreslagna 300,000 kronorna räckt till i Umeå. Ty jag känner, mina herrar, alldeles tillräckligt till förhållandena i Umeå. Jag skall därför be att få instämma i herr Kardells yrkande.

Herr Bromée: Till det jag på förmiddagen hade äran anförat att det vore skäl i att uppskjuta afgörandet af frågan, tills en bättre

och säkrare utredning kunde åstadkommas, skall jag be att få tillägga såsom ett ytterligare skäl, att, då Kongl. Maj:ts proposition om afsöndring af jord från chefsbostället Kungsgården för utvidning aflägrat på Frösön blifvit afslagen, för att en bättre utredning om afsöndringen måtte kunna erhållas, detta synes mig ega ett sådant sammanhang med den nu föreliggande frågan om dragonernas qvarvarande i Jemtland, att jag anser densamma böra uppskjutas, till dess man kan få en utredning, huruvida afsöndring af inegorna af chefsbostället Kungsgården bör tagas för det ofvannämnda ändamålet om utvidgning aflägrat. Då jag på förmiddagen i mitt slutliga anförande yrkade uppskof i en särskild aflemnad skrift, skall jag nu be att få återtaga detta mitt yrkande och i stället instämma i det yrkande, som af herr Kardell sedan blifvit afgifvet, och som i hufvudsak är lika med mitt.

Då jag nu har ordet, skall jag emellertid be att få säga några ord mot en talare på kristianstadsbänken, som sade, att han varit ute på regementena här i Stockholm, men icke kunnat finna, att man använde några jemtländska hästar vid dem. Jag har icke sagt, att de jemtländska hästarne skulle räcka till för andra regementen och på andra håll, men jag påstår, att de räcka till för att remontera dragonregementet i Jemtland, äfven sedan de öfriga dervarande regementena fyllt sina behof. Jag vet väl och kan instämma med talaren på kristianstadsbänken deri, att det varit sträfvanden för att få och äfven tagits andra hästar än jemthästar till kavalleriregementet i Jemtland; men detta beror på vissa orsaker. Det torde icke vara främmande, att det på regementet förefunnits stora sträfvanden att få in dels racehästar och dels äfven andra hästar än dem, som uppfödts i Jemtland. Det finnes, som sagdt, nu på regementet i Jemtland hästar från andra håll, men man har fått den erfarenheten, att dessa hästar räcka högst 2 å 3 år; och en del af de främmande hästarne äro så beskaffade, att, då de mellan mötena skulle vara på rotarne, man icke kunnat släppa ut dem på bete; och det vore därför en plåga för rusthållarne att vara tvungna att hafva sådana hästar, som man måste hålla på stall. Jag vill således icke bestrida, att man ej nu har främmande hästar på regementet; men då man nu fått erfarenhet af att det icke duger att hafva hästar, som icke passa för orten och klimatet, så tror jag man inser nödvändigheten af en rättelse i dessa förhållanden.

Det har här talats om den landsortspatriotism, som gjort sig gällande på olika håll för att förskaffa åt sig de olika regementena. Hvad Jemtland vidkommer, har icke detta län deltagit i de stora militära auktionerna på regementena. Det har icke erbjudit någon större eller mindre köpesumma för att få ett regemente, utan i Jemtland har man till följd af det beslut, som fattades vid urtima riksdagen 1892, icke ansett något annat kunna komma i fråga, än att det nu så kallade Norrlands dragonregemente skulle förläggas der. Man har ansett den saken klar och icke kunnat tro det vara möjligt, att det nu skulle kunna vidtagas andra åtgärder med förläggningen än de, som af urtima Riksdagen 1892 beslutades och af Kongl. Maj:t faststälts. Detta är orsaken till att

Om uppförande af nya kasernetablissemang m. m.

Om uppförande af nya kaserntablisserment m. m.

(Forts.)

Jemtland icke deltagit i den stora täflan om regementena, som på olika håll förekommit. För öfrigt skall jag be att få tillkännagifva, att om någon tror, att det är personliga intressen, som för mig göra sig gällande, då jag förordar dragonregementets förläggande i Jemtland, så misstager han sig. Jag bor öfver 3 mil från Frösö läger, och den valkrets jag har äran representera sträcker sig icke heller dit. Det finnes således icke hvarken för mig eller för den krets, jag har äran representera, något enskildt intresse i afseende på denna fråga. Men det är för svenska folket i dess helhet som jag önskar och anser fördelaktigt, att regementet får förblifva i Jemtland. Jag anser nemligen, att om en förflyttning till Umeå skall ega rum, få vi utom de dryga kostnader, som äro en följd af urtima Riksdagens beslut, anskaffa icke blott några hundratusen kronor för de större uppoffringarne till det dyrare etablissemnet i Umeå, utan sedan millioner för att skydda de dyrbara etablissemneten från förstöring vid första fientliga anfall vid denna obefästade kuststad, och detta för en förflyttning, som, för så vidt jag får döma efter sakkunnige personers uttalanden, icke skulle lända till försvarets förbättrande, utan endast till förhöjande af kostnaderna. Ty dels är det gifvet, att det i Umeå skulle ställa sig dyrare i afseende på hästarnes utfodring, då vi i Jemtland hafva skyldighet under öfvergångstiden och under tiden mellan mötena föda hästarna för några ören om dagen, då man deremot i Vesterbottens län icke iklädt sig någon sådan skyldighet. Vidare kan man också påstå, att om Norrlands dragonregemente skulle komma att förläggas till Umeå, man så att säga gifvit på hand att bygga en jernväg från Umeå till Vännäs. Denna sträcka är icke 2½ mil, som det står i Kongl. Maj:ts proposition, utan det är 3,3 mil dit; jag har sjelf rest vägen denna sommar och sett, hvad som står i dagböckerna, och jag tror, att man tryggt kan säga, att en jernvägssträcka på 3,3 mil kommer också att kosta millioner. Det är visserligen mycket möjligt, att jernvägen i alla fall skall komma att byggas, men jag tycker, att det vore egendomligt, om Riksdagen skulle liksom fastslå, att man *skall* bygga densamma, innan den ringaste utredning derom föreligger för att det ifrågavarande regementet skall kunna förläggas i Umeå. Jag kan icke finna det klokt.

Hvad remonteringen vidkommer har af en talare anmärkts, att det icke är brukligt att remontera för ett regemente inom det län, der regementet är förlagdt. Jag skall be att få svara, att om det också icke är brukligt i andra län, är det dock brukligt i Jemtland och har varit det uteslutande ända tills för några år sedan, då det var åtskilliga officerare som togo och köpte in andra hästar, hvilka så insattes på regementet. Men annars har, som sagdt, bruket alltid varit att från Jemtland taga hela den remontering, som för regementet der varit behöflig.

Då jag på förmiddagen hade ordet, anförde jag åtskilligt för att påvisa och framhålla, att urtima Riksdagen 1892 beslöt, att Norrlands dragonregemente skulle förläggas i Jemtland. Jag skall nu till stöd därför be att få läsa upp något af hvad Riksdagen vid detta tillfälle

skref till Kongl. Maj:t, sedan utskottets förslag antagits. I den skrifvelse, som den 26 november 1892 afläts till Kongl. Maj:t, heter det:

»Vidkommande kavalleriet har Eders Kongl. Maj:t hemställt, bland annat, att samtliga rusthåll vid Skånska husar- och dragonregementena måtte sättas på vakans, och att dessa regementen, i mån af de indelta ryttarnes afgång, måtte omorganiseras till värfvade. Inom Riksdagen har föreslagits, att den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna kavallerivakansättning måtte utsträckas till det indelta kavalleriet i Jemtland.»

»Detta förslag har Riksdagen ansett vara särdeles beaktansvärdt. Den organisativa oegentlighet, som skulle uppkomma i fråga om kavalleriet i Jemtland, derest det nya förslaget oförändradt antoges, skulle nemligen derigenom bortfalla. Sedan Riksdagen inhemtat, att rekryt-kontingenten, i händelse regementets alla 5 sqvadroner sattes på värfvad fot, endast skulle stiga med omkring 9 man årligen, har Riksdagen jemväl funnit denna utsträckning af kavalleriets vakanssättning utan fara kunna vågas.»

»Med anledning af hvad sålunda anförts har Riksdagen, som låtit uppgöra *ny stat för Jemtlands kavalleriregemente*, ansett, att kavalleriets vakanssättning bör utsträckas jemväl till Jemtlands hästjägarcorps, samt till följd deraf för sin del godkänt den organisation af Jemtlands kavalleriregemente, som bil. XXIV utvisar.»

»I fråga om ofvannämnda kavalleriregementens vakanssättning har Eders Kongl. Maj:t vidare hemställt, bland annat, att rusthållarne vid dessa regementen skulle, för åtnjutande af rätt till vakans, vara skyldige att vid vakanssättningen, enligt de grunder och i den ordning Eders Kongl. Maj:t bestämmer, till kronan aflemna den för numret tjänande hästen. — Härvid har Riksdagen, i likhet med tilförrordnade chefen för generalstaben, velat framhålla vigten af att, för ernående af full rättvisa, ett visst medelvärde å sådan häst bestämmas, hvilket medelvärde på så sätt skulle tjena till efterrättelse, att, vid öfverlemnandet af häst, bristande eller öfverstigande värde, jemfördt med medelvärdet, genom kontant ersättning, vare sig till eller af staten, utjemnades. Förefunnes åter hästvakans, då numrets fullständiga vakanssättning skulle ske, torde i öfverensstämmelse härmed ersättning till hela medelvärdets belopp böra erläggas till staten.» —

Med detta har jag velat visa, att Riksdagen såväl beslöt, som ock i skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalade, att Jemtlands kavalleriregemente skulle utvidgas till ett regemente med 5 sqvadroner och förläggas i Jemtland. På dessa grunder och på de grunder jag förut i dag anført skall jag, som sagdt, be att få instämma med herr Kardell i hans yrkande.

Men innan jag slutar, skall jag be att få erinra, huru egendomligt det här är. Jemtland har, nämnde jag, icke deltagit i de stora militärauktionerna; men dessa började dock, i hvad Jemtlands dragonregemente angår, redan den 12 december 1892. Jag har nemligen här i min hand en afskrift af en skrifvelse från chefen för 6:te militärdistriktet till en aktad och högt stående ombetsman i Norrland, och jag skall

*Om uppförande af nya kaserne-
stabelle-
ment m. m.*
(Forts.)

Om uppförande af nya kaserneetablissemang m. m.

(Forts.)

be att ur denna skrifvelse få återgifva en del. Brefskrifvaren säger: »Jag har nemligen tänkt, att det för Sundsvall med sin stora, rörliga arbetarebefolkning skulle vara till stor nytta att erhålla en garnison och staden härför gerna skulle åtaga sig att utbetala en ganska betydlig summa. I Gefle hoppas jag 5:te fördelningens rekryt- och underbefälsskolor komma att förläggas; Hernösand har redan sin volontärskola, som bör utvidgas till rekryt- och underbefälsskola för 6:te fördelningen; men bör äfven Sundsvall erhålla ett militäretablissemang, och anser jag det därför lämpligt att Norrlands kavalleriregemente (Jemtlands hästjägare) dit förläggas. Ett etablissemang för ett kavalleriregemente är dock en ganska dyrbar anläggning, och då på Frösön ett sådant redan finnes, som beräknas kunna göras fullt användbart för den relativt ringa summan af 175,000 kronor, måste Sundsvall vara beredt på ganska stora uppoffringar, om regementet skall förflyttas dit från Jemtland. Men stora ekonomiska fördelar måste äfven tillskyndas staden, om dit förläggas ett regemente, hvars årliga stat uppgår till öfver 300,000 kronor. Jag har hört, att Sundsvall lifligt önskar, att ett regemente förläggas dit, men vet icke, huru stora uppoffringar staden är villig åtaga sig härför. (Dessa måste i första hand bestå i anskaffande af byggnadstomt för etablissemang och exercisfält i stadens granskap).»

»Då jag emellertid är öfvertygad, att en sådan anordning skulle blifva till fördel både för staden och regementet, har jag tagit mig friheten vända mig till Eder för att kunna få underhandling i gång om saken. Jag vet icke, till hvilken jag bör vända mig härom i Sundsvall, men är beredd sätta mig i beröring med den Ni dertill anser lämplig, om nemligen Ni tror att förslaget kan vinna anklag inom samhället. Angeläget är emellertid, om något skall vid saken göras, att det sker snart, ty redan vid nästkommande Riksdag måste anslag begäras till det nya regementet.»

»Slutligen anser jag mig böra påpeka, att detta förslag måste anses komma från mig, icke från någon högre auktoritet. Jag tror mig dock kunna säga, att onödiga svårigheter icke skola läggas i vägen för förslagets förverkligande.»

Det förefaller mig verkligen ganska egendomligt, när man tänker på de ord, som vid urtima riksdagen fälades hufvudsakligast af herr statsrådet och chefen för landtförsvaret »att det var ett i alla detaljer genomtänkt och väl formadt härordningsförslag», som vid urtima riksdagen framlades, att några dagar efteråt en sådan skrifvelse från en så betydande man i militäriskt hänseende skulle se dagen. Det är något, som synes mig visa, att antingen någon märkelig omständighet kommit emellan eller ock förslaget icke var så i alla detaljer väl genomtänkt och väl formadt.

Då jag förut i dag skulle bemöta, hvad i kongl. propositionen sagts, att i Jemtland icke funnes så mycket födande varor som i Vesterbotten, så glömde jag en mycket vigtig post. Jag glömde nämna, att, hvad höskörden från odlad jord beträffar, den i Jemtland enligt 1892

års officiella statistik uppgick till 1,036,360 deciton, då den deremot i Vesterbotten ej uppgår till mera än 897,791 deciton. Det är en betydlig skilnad i afseende på höskörden i och för sig. Men dertill kommer äfven en annan omständighet. I Jemtland är det vanligt att man insår gräsvallarne med höfrö, klöfver och timotej, och har sålunda ett enligt gällande stadga leveransgiltigt hö. Men så är med några få undantag icke förhållandet i Vesterbotten, der höet visserligen ändå kan vara bra, men der gräsvallarne icke insås med höfrö, utan gräset får växa upp af sig sjelft, hvadan det hö som skördas, ehuru det är bra, dock icke är sådant, som det fordras för leveransen till Kongl. Maj:t och kronan.

*Om uppförande af nya kaserne-
etablissemang m. m.*
(Forts.)

På grund af hvad jag nu och på förmiddagen sagt och haft äran påvisa skall jag be, herr talman, att få hemställa om bifall till herr Kardells yrkande.

Herr Palme: Då jag erhöll det utskottsbetänkande, som nu föreligger, var det icke utan, att jag tyckte mig känna en fläkt från 1892 års urtima riksdag. Icke så mycket därför, att vi genom anslagen till nya kasernebyggnader helt enkelt skörda hvad som 1892 utsåddes, icke heller därför, att icke utskottet iakttagit en synnerligen berömvärd besparing i dessa anslag, utan därför att utskottet öfverlemnadt alla dessa viktiga frågor, utan all reservation, till Kongl. Maj:ts godtycke. Det är i detta afseende, som jag icke kan vara af samma åsigt som utskottet; och jag är öfvertygad om att i denna kammare finnas många, som i likhet med mig icke derutinnan kunna egna Kongl. Maj:t vårt fulla förtroende.

Vid förläggningen af en truppstyrka säger sig Kongl. Maj:t icke böra uteslutande, ja, icke ens företrädesvis fästa sig vid de kostnader, som med truppförbandens förläggning till den ena eller andra orten kunna uppkomma. Statsutskottet säger deremot, att det ansett sig hufvudsakligen böra betrakta den föreliggande frågan från kostnadsynpunkt. Jag förstår härvidlag mycket väl Kongl. Maj:ts och krigsministerns åsikter, men jag kan svårigen förstå, att statsutskottet så utan vidare ansett sig böra taga hänsyn uteslutande till kostnadsfrågan. Kongl. Maj:t bör, synes mig, vid en sådan fråga, som den nu föreliggande, gifva tydliga skäl, så tydliga och klara och för alla lättfattliga, att statsutskottet, och efter det Riksdagen, på dem kan grunda ett fullt befogadt omdöme om hvar de olika trupperna skola förläggas och de olika byggnaderna uppföras. Detta fordrar Riksdagen i så många andra frågor, der det gäller byggnader och annat, äfven der man kan tycka, att en yrkesmans detaljkunskaper erfordras. Om detta bör anses såsom en allmän regel, så bör det i ännu högre grad ega tillämplighet, då det gäller en sådan sak, som bestämmandet af förläggningssorten för Norrlands dragonregemente eller, såsom jag hellre skulle önska kalla det, Jemtlands dragonregemente, en förläggning, hvarom både regering och Riksdag tillförne varit enige. Erinra vi oss hvad som tilldrog sig 1892, så återfinna vi i den kongl. propositionen till urtima Riksdagen ett förslag från Kongl. Maj:t, der det heter:

Om uppförande af nya kavalerietablisserment m. m.

(Forts.)

att med godkännande — af staterna för skånska husar- och dragonregementena samt Jemtlands dragonregemente — bemyndiga Kongl. Maj:t o. s. v. Vid debatten i denna kammare den 22 november samma år talade herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet om "*kavalleriet i Jemtland*", tydligen gående ut från, att någon annan förläggningssort än Jemtland icke kunde för detta kavalleri ifrågasättas. På samma sätt framgår af debatten i båda kamrarna såsom en alldeles själfklar sak, att alla utan undantag voro öfverens om att det norrländska kavalleriet icke kunde förläggas till någon annan ort än i Jemtland. I full öfverensstämmelse dermed säger Riksdagen i sin skrifvelse af den 26 november samma år, att Riksdagen för sin del godkändt den föreslagna organisationen af Jemtlands kavalleriregemente, såsom bilagan XXIV utvisar, och denna bilaga har också till öfverskrift: "*Staten för Jemtlands kavalleriregemente*". Det är således tvärt emot sitt eget uttryckliga förslag, tvärt emot Riksdagens uttryckliga beslut, som Kongl. Maj:t vill söka få Jemtlands dragonregemente förlagdt, icke till Jemtland, utan till Umeå, och detta oaktadt ifrågavarande kavalleriregemente fortfarande är med indelningsverkets hela band bundet vid sin ursprungliga provins. Det är icke såsom i en tidning — jag mins icke om för i går eller dag — har sagts, att detta regemente i sin helhet befinner sig i samma ställning som öfriga värfvade regementen. Det förhåller sig icke så, ty i samma ögonblick som den beslutade vakanssättningen upphör, i samma ögonblick måste också roterna i Jemtland fullgöra sina roteringsskyldigheter, och då hafva vi åter detta af de jemtländske jordegarna uppsatta regemente. Jag erinrar, såsom en talare förut i dag gjort, om den öfverenskommelse, som i enlighet med uttima beslutet tillkom mellan å ena sidan Kongl. Maj:t och staten och å andra sidan de jemtländske rotehållarna, enligt hvilka dessa senare skola mot en mycket ringa penning taga emot regementets hästar på utfodring under tiden mellan mötena. Om nu regementet förlägges till Vesterbotten, då skulle i och med detsamma hästarne utackorderas der, och helt visst skulle i så fall för hästarnes utfodring få betalas drygare afgift der än i Jemtland. Afgiften blefve då för hvarje häst säkerligen 1 krona 50 öre om dagen eller så omkring. Ty det kan väl icke vara meningen, att mellan mötena sända regementets hästar till Jemtland för att i enlighet med öfverenskommelsen der utackorderas. Detta föreställer jag mig skulle icke blifva någon besparing för staten.

Efter de sakrika anföranden som i denna fråga hållits af flera föregående talare, särskildt af de båda reservanterna i frågan, skall jag icke upptaga herrarnes tid med något längre anförande. Jag vill endast be att få påpeka ett par saker, deraf den ena rör remonteringen. Under de omkring 20 år jag tillhört artilleriet tror jag mig ha förvärfvat en viss förmåga att bedöma, hvilka hästar artilleriet har behof af och kan vara betjent med. Det är min fullkomliga öfvertygelse, att artilleriet icke är till fullo betjent med den jemtländske hästen, åtminstone icke för flera af de vigtigaste numren i kanonanspannet. Deremot har den jemtländske hästen under sekler visat sig

vara en duglig kavallerihäst om icke fullt jemförlig med de skånska, så dock, i betraktande af de klimat- och terrängförhållanden, som råda i Norrland, fullt användbar för det der tjenstgörande kavalleriet.

Det betyder också någonting, mina herrar, som vi icke få förakta eller sätta oss öfver, att sedan sekler på detta vis en hel provins blifvit invand vid en ryttareanda såsom i Jemtland. Det betyder någonting, att det har under så lång tid lemnat hästar till kavalleriet och haft dessa hästar hos sig mellan exerciserna. Jag tror icke, att hästkulturen inom Vesterbottens län kan, såsom Kongl. Maj:t tyckes anse, uppdrifvas i sådan mån, att någon motsvarighet mot de jemtländska förhållandena kan vinnas. Förut har visats, hurusom hästarne i Vesterbottens län äro betydligt underlägsna i antal mot i Jemtlands län, och jag vill endast tillägga, att om man jemför hästarnes och befolkningens antal, så finnes i Vesterbottens län 90 hästar på 1,000 invånare, men deremot i Jemtland finnas 120 hästar på 1,000 invånare.

Det är den ena invändningen. Den andra rör anläggandet af ett kavallerietablisement i en öppen stad, en sjöstad. Jag vill först vända mig mot en föregående ärad talare, på norrbottensbänken, som talade om, att då vi kunde hafva artillerietablisement i Göteborg samt i Kristianstad, hvilken stad han gjorde äran att räkna bland sjöstäderna, så skulle vi också kunna hafva ett militäretablisement i Umeå. Men saken är icke fullt densamma. Artillerietablisementet i Göteborg och Kristianstad och på flera andra ställen, der dylika etablisement tyvärr förefinnas i öppna städer, äro gamla, de hafva förefunnits sedan urminnes tider. En helt annan sak är det, då det gäller ett nytt etablisement. Då skall man välja det bästa möjliga och såsom sådant kan icke Umeå anses.

För öfrigt är, som förut anmärkts, banan mellan Umeå och Vännäs ännu icke färdig, och ingen kan veta, när den kan blifva färdig eller ens beslutad.

Jag vill till slut endast be att få erinra om ett yttrande från 1882 års landtförsvarskomité, som förut blifvit anfördt af motionärerna, ett yttrande, som påpekar att »Östersund af strategiska skäl synes böra väljas till fördelningens hufvudort, i hvars närhet fördelningens *specialvapen* äfven böra förläggas». Till dem hör, som alla veta, kavalleriet. Detta yttrande nedskrefs af dåvarande kaptenen vid generalstabens, Crusebjörn. Dessa åsigter hade han då, men han var naturligtvis då ännu icke landshöfding i Umeå.

Jag ber att få yrka bifall till det af herrar Kardell och Bromée framställda förslaget.

Herr Wikstén: Herr talman! Jag kanske borde anmärka, att jag inom utskottet hade en något afvikande mening beträffande summan till Norrlands dragoner. Men då så mycket talats i ämnet, skall jag icke besvara kammaren med en redogörelse för de skäl, som föranledt mig till denna afvikande mening, i synnerhet som jag är för-

*Om uppförande af nya kaserne-
tablisement m. m.*

(Forts.)

Om uppförande af nya kassernetablisserment m. m.

(Forts.)

vissad om att kammaren icke frångår utskottets förslag i fråga om beloppet. Jag har därför endast begärt ordet med anledning af jemtlandsrepresentanternas anföranden och yrkande rörande platsen. Jag trodde, att det kanske skulle mindre ifrågakomma, sedan utskottet så pass bestämdt förklarat, att man bör öfverlemna till regeringen att pröfva och afgöra frågan om platsen för det ifrågasatta etablissemmentet. För min del kan jag icke gilla de motiv, som jemtlandsrepresentanterna framhållit för att etablissemmentet ovilkorligen skall förblifva i Jemtland. Jag är norrbottning, som herrarne veta, och således har hvarken jag eller mina kommittenter någon direkt nytta af etablissemmentets förläggande vare sig i Jemtland eller i Umeå-trakten. Men jag anser mig vara skyldig att fästa uppmärksamheten på en omständighet. Oaktadt jag icke är militär, synes det mig synnerligen olämpligt att i midten af Sverige, i mellersta Sverige — jag betonar det särskildt, ty Östersund är den mellersta staden i landet — att der förlägga alla specialvapnen för Norrlands försvar. Det kan jag icke tänka mig vara riktigt; ty om man menar allvar med att stärka försvaret mot norr, så tror jag, att det är skäl, att åtminstone förflytta dragonerna från Östersund till Umeå. Afståndet mellan Östersund och Umeå är som bekant närmare 50 mil. Man bör nemligen icke tänka sig att man är vid riksgränsen, fast man är i Umeå; ty från Umeå till Haparanda är det öfver 50 mil, för att icke tala om den stora sträckan norr om Haparanda. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke vara med om det klander, som kastats både mot utskottet och regeringen i detta fall. Ty jag tror, att om man, som sagdt, menar allvar med försvarets stärkande mot norr, så bör man icke förlägga dragonerna sydligare än i Umeå.

Det har talats om Umeå såsom en sjöstad. Ja, mine herrar, jag har rest der många gånger, men jag kan icke få i mitt hufvud, att Umeå skall räknas till sjöstäderna. Angbåtar lägga nemligen till vid Holmsund, och från Holmsund har man $1\frac{1}{2}$ mil upp till Umeå på en oftrafikabel elf, som endast små ångslupar kunna passera; sedan ligger mötesplatsen ofvan om staden. Sjelfva inloppet till Holmsund är dessutom ganska krångligt, så att det icke är lätt att angöra platsen för dem, som icke äro temligen bevandrade i lotsyrket.

Nu har äfven nämnts om jernvägen. Ja, äfven om icke jernvägen kommer till stånd till Umeå, så är det blott $2\frac{1}{2}$ mil mellan den blifvande mötesplatsen och Vännäs jernvägsstation, och det tager väl icke så lång tid, om man har brådtom, att komma fram den vägen. Då måste det deremot taga många gånger längre tid att resa ungefär 50 mil.

Jag skall icke trötta kammaren, då så mycket har pratats i ämnet, utan blott förklara, att jag icke kan biträda den mening, som af jemtlands-representanterna m. fl. blifvit framhållen, nemligen om afslag på utskottets betänkande i denna del. Sådant kan jag för min del icke vara med om.

Herr Wallmark instämde med herr Wikstén.

Herr Kardell: Herr talman, mine herrar! Jag ber att få yttra några ord med anledning af hvad herr Alsterlund nyss sade.

Jag vill då säga, att år 1882 behöfde man icke vara någon profet för att kunna förutsäga, att stambanan skulle komma att framdragas längre norr ut. Om det också var någon, som icke ansåg sig kunna förutsäga det då, så visste hvar och en det år 1892, men då var det ännu icke någon fråga om att förlägga dragonregementet till någon annan punkt norr ut än till Frösön. Hvilken den egentliga anledningen är till att man sedan dess förändrat tankar, och det på ett och ett halft års tid, det vet jag icke. 1892 var allt redan afgjort beträffande stambanans förlängning, och på samma sätt var framdragandet af jernvägen på finska sidan en afgjord sak.

Vidare har herr Alsterlund sagt, att dragonregementet är värfvad, men jag vill påstå, att så icke dermed är förhållandet i dess helhet. Två skvadroner äro vakantsatta, men vakanssättning är icke det samma som värfning. De äro fortfarande teoretiskt taget roterade i Jemtland, och det förblir i alla tider på så sätt, att roteringsskyldigheten återinträder, då staten upphör att tillskjuta afgifter för underhåll af regementet.

Här har talats om det betänkliga uti att Jemtland skulle rekrytera tre regementen. Jag tror dock icke, att deri ligger så synnerligen stor fara. Jemtland är en provins med gamla militära traditioner. På Karl XI:s tid, då, enligt hvad man beräknat, denna provins hade omkring 12,000 invånare, uppsatte den ett helt regemente, d. v. s. hvar tionde invånare var då soldat. Detta regemente kallades, som bekant, Jemtlands dragonregemente. Det var sålunda då samma namn som det, som 1892 af regeringen återupptagits och sedermera af Riksdagen antagits.

År 1882 var det fråga om att alla specialvapnen skulle förläggas till Östersund, eller till Frösön, och på grund af gjorda beräkningar antog man då, att den årliga rekrytkontingenten skulle uppgå till 339 man, hvilken styrka således provinsen skulle uppställa. Nu är det fråga endast om 200 man för tre regementen, och nu tviflar man på att provinsen skall kunna årligen uppställa en så stor rekrytkontingent, medan man 1882 icke hyste några farhågor för att provinsen skulle kunna uppställa 339 man, utan tvärtom ansåg att detta skulle gå lätt för sig.

Här har talats om att Östersund är den mellersta staden i Sverige, och jag medgifver, att så är förhållandet, men Östersund var den mellersta staden såväl för två år sedan som 1882, och ingen förändring har i detta hänseende inträffat. För öfrigt finnes nu jernvägsförbindelse till det nordligaste Sverige, hvilket icke var händelsen 1882.

Den siste ärade talaren nämnde, att Umeå är beläget $1\frac{1}{2}$ mil från hafvet uppför Umeå elf. Det förefaller mig egendomligt, att

*Om uppförande af nya kaserne-
etablissemang m. m.*

(Forts.)

Om uppförande af nya kaserntablisserment m. m. denna väg blifvit en fjerdingväg längre på den lilla stund, vi debatterat frågan, ty herr Alsterlund påstod nyss, att vägen var endast fem fjerdingväg. Man kan aldrig veta, huru mycket längre den kan blifva, om debatten fortfar ännu en stund.

(Forts.)

Jag ber slutligen ett af formella skäl få ändra det af mig nyss framställda yrkande, nemligen derhän, att Riksdagen måtte, med afslag för närvarande å såväl Kongl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan om anslag till kaserubyggnader för Norrlands dragonregemente, i skrifvelse till konungen anhålla om utredning för kostnaderna för detta regementes och dess skolors förläggande till Frösön jemlikt den framställning, som af regeringen i detta ämne gjordes i proposition till urtima Riksdagen 1892.

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag skall icke förlänga diskussionen, men som jag hört, att intet yrkande framstälts om bifall till utskottets hemställan, så har jag begärt ordet endast för att göra ett sådant yrkande.

Jag tror, att ett beslut af kammaren om bifall till yrkandet, vare sig om afslag eller en skrifvelses aflåtande, på sätt den siste talaren yrkat, är olämpligt, ty min tro är, att förläggningsfrågorna bäst lösas i samband med hvarandra.

Då jag är öfvertygad om att så bör ske, så anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till herr greffe Sparres m. fl:s förenämnda reservation; och 3:o bifall till herr Kardells under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till herr Kardells förslag, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande vöteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i mom. d) af utlåtandet n:o 65, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Kardell under öfverläggningen framställda yrkande.

Omröstningen utföll med 144 ja mot 60 nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Beträffande dernäst *mom. e)* anförde:

Herr Nyström: Herr talman, mine herrar! Det föreliggande utskottsbetänkandet gifver en osökt anledning att anställa en i kort-het sammanfattad jämförelse mellan de städer, som 1892 och allt vidare ända in på 1894 varit fullkomligt likställda, men som i och med den utredning, ärendet undergick genom en remiss till herrar generaler för artilleriet och fortifikationen, blifvit så olika, att man kan säga, att i det närmaste alla fördelar stannat i Upsala och alla olägenheter i Gefle.

Denna jämförelse, som, såsom jag sade, skall blifva helt kortfattad, afser icke något annat än de punkter, som i såväl kongl. propositionen som utskottets utlåtande äro berörda.

Den första punkten angår byggnadsplats och byggnadspris.

I den på sid. 33 af kongl. propositionen förekommande utredning, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet behagat framlägga för Riksdagen, uppgifves, att någon utvidgning af byggnadsplatsen i Gefle är behöflig, och jag har i min motion tillåtit mig försäkra att något hinder från stadsfullmäktiges sida icke skall möta för tillhandahållande af den plats, som kan komma att visa sig erforderlig, hvilket, som jag tror, blifvit bekräftadt under det besök, som några af statsutskottets ledamöter nyligen aflagt i Gefle. Men byggnadsgrunden är sämre, säga cheferna, och därför *anslås* kostnaden till 20 à 30 tusen kr. mer än motsvarande kostnad i Upsala. Det är ju möjligt, att så kan blifva förhållandet, men herr statsrådet har själf påpekat, att huru noga man än må undersöka en grund, kommer man likväl på ett eller annat ställe till en oberäknad kostnad, och det förhåller sig i själfva verket på det sättet. Man kan icke uppgöra ett absolut pålitligt kostnadsförslag, förr än grunden är uppgräfd och grundläggningen påbörjad. Nu har på samma sida, der det först beräknats en skilnad af 100,000 kr., skilnaden vid närmare besinnande blifvit nedsatt till 60,000 kr. Herr statsrådet har nu i dag meddelat oss en tredje beräkning, enligt hvilken anläggningarna i Gefle skulle komma att kosta 1,015,000 kr. och i Upsala 935,000 kr. Enligt denna beräkning skulle skilnaden sålunda blifva 80,000 kr. Ytterligare har åberopats ett intyg af två herrar — jag ber om ursäkt, att jag ej hörde namnen, men jag tror, att det var herrar Kumlin och Ankarstrand. Dessa herrar komma till en pris-skilnad af ända till 15 proc., hvilket motsvarar icke mindre än 150,000 kr. Vi hafva alltså här flere uppgifter om skilnaden i kostnad, 100,000 kr., 60,000 kr., 80,000 kr. och 150,000 kr. Det är icke godt att veta, hvilken af dessa uppgifter i verkligheten måste tagas till utgångspunkt för bedömande af byggnadskostnaderna.

Jag tror, mine herrar, att här som vid alla sådana tillfällen, då det gäller uppförandet af stora byggnader, det är konjunkturerna, som bestämma prisen, och skulle det uppstå en liflig byggnadsverksamhet i Upsala, så komma prisen der att stiga, lika visst, som i fall Geflegår

Om uppförande af nya kaserneetablissemang m. m.
(Forts.)

Om uppförande af nya kaserntablisserment m. m.

(Forts.)

nedåt i byggnadsverksamhet, prisen der komme att sjunka, och då kunde inträffa, att Upsala-prisen blefve högre än Gefle-prisen. Jag skall icke försöka att bestrida, att det kan blifva skilnad, och att den kan utfalla till favör för Upsala, men den torde icke vara så afsevärd, att icke det yttrande, som återopas på sid. 17 i utskottets betänkande, äfven der kan hafva sin tillämpning. Det heter på nämnda ställe, att man icke uteslutande, icke ens företrädesvis, borde fästa sig vid de kostnader, som uppförandet af byggnaderna skulle medföra. Jag tror också, att så är förhållandet, och jag kan sålunda lemna den frågan, dervid jag dock vill be att få påpeka, att då skilnaden icke kan vara så afsevärdt stor, att den kan utöfva inflytande på förläggningssorten, så kunde man säga, att Upsala och Gefle i det afseendet icke stå så aflägsne från hvarandra.

Den andra frågan gäller exercisfältet. I det afseendet är det anmärkt, att det af Gefle stad påpekade fältet — jag säger icke erbjudna, ty fältet ligger på en kronoegendom — är så beskaffadt, att det skulle medföra en kostnad af 50,000 kronor för att vederbörligen iordningställas. Vid ett senare besök, hvarvid chefen för artilleristaben var närvarande, hade man tillfälle påpeka, att strax invid detta fält — det var utsedt af mindre sakkunniga personer, som ej haft annan uppgift än att skaffa 80 tunnland sammanhängande mark, och det hade blifvit anmärkt, att dess form ej är fördelaktig — att, säger jag, strax invid detta fält, endast några minuters väg derifrån ligger ett eller, om man så vill, två andra fält med tillräcklig storlek, nära på liksidiga och i det närmaste fullständigt odlade. Der ligger visserligen en och annan liten stenkulle, dock kunna fälten med högst obetydliga kostnader planeras, men med visshet kan sägas, att det anslag, som här är ifrågasatt, 14,000 kronor, under alla omständigheter är tillräckligt för att ordna detta exercisfält för dess ändamål. Ty enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens redogörelse för 1892 kostar odlingen af en har mark i Gefleborgs, Westmanlands och Upsala län i medeltal 200 kronor, hvaraf följer, att man för 14,000 kronor kan odla 58 har, och då här icke är fråga om mer än 40 à 50 har, då redan den öfvervägande delen af denna mark är odlad, torde det vara klart, att 14,000 kronor under alla förhållanden är tillräckligt för att få detta fält i Gefle, lika väl som det i Upsala, fullständigt ordnad.

Hvad vidare angår mobiliseringen, rekryteringen och remonteringen yttrar herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet på sid. 56 i den nämnda propositionen: »Det kan icke nekas, att den senare orten har många förutsättningar, som skulle göra det önskligt, att regementet förlades dit», och han slutar denna del af sitt anförande med dessa ord: »Med regementets förläggning till Upsala kommer alltså en eventuel mobilisering att medföra, att beväringssmanskap och hästar måste i stor myckenhet från dessa jemförelsevis aflägsna orter (det är Gestrikland och Helsingland, som menas) transporteras till regementet, och uppenbarligen är detta i vår tid, då man vid den viktiga mobiliseringen räknar endast med dagar, en omständighet af mycken

vigt och som, då förhållandena i Gefle i dessa afseenden skulle hafva blifvit helt annorlunda, talar för regementets förläggning till nämnda stad. Det är sålunda uppenbart, att herr statsrådet sjelf med afseende uteslutande på denna fråga, mobilisering, remontering och rekrytering, lemnar företräde åt Gefle.

Om uppförande af nya kasernetablisserment m. m.
(Forts.)

Men Gefle har en olägenhet, nemligen den, att det ligger vid öppna kusten. Jag skall icke tillåta mig att i det fallet uttala någon som helst åsigt. Det tillkommer icke mig, det är en rent militärisk uppgift. Men jag skall be att få erinra derom, att på ett afstånd af 29 km. från den station, som ligger närmast intill regementets exercisplats och kasern, ligger jernvägsstationen Storvik. Detta är en af våra allra största stationer. Den utgör knutpunkten mellan Gefle—Dala jernväg och Norra stambanan. Den har för närvarande en mycket stor och vidsträckt bangård, der den har förmåga att mottaga en massa tåg, hvilket den redan nu gör. Gefle—Dala jernväg eger öfver 25 lokomotiv och 1600 vagnar och kan därför, så vidt jag kan förstå, på mindre än 8 timmar öfverföra hela den kontingent, soldater, befäl, hästar, kanoner m. m., som torde komma att finnas förlagd i Gefle, till Storvik för att der mobiliseras jemte de från alla håll och kanter kommande beväringarna, rekryterna och hästarne.

Det skulle kunna sägas, att äfven detta är en militärfråga, som jag icke förstår. Jag medgifver att så är. Men denna fråga har icke kommit från mig direkt, den är granskad och ventilerad bland militärer, både högre och lägre, och jag har till dem särskildt framställt den frågan: Är det någon olägenhet vid mobiliseringen af detta regemente, om dess reserver ligga i depot i Storvik, dit stamtruppen, styrkan från Gefle med all säkerhet kan föras på blott ett mycket litet antal timmar? De hafva svarat mig, att det *icke* kan utgöra något hinder eller någon olägenhet, emedan dels förbindelsen, som sagdt, är snabb och säker, dels regementschefen numera kan genom telefon och andra anordningar hafva fullständigt reda på hvad der försiggår och i öfverensstämmelse dermed ögonblickligen göra sina dispositioner.

Nu säger man kanske: i Storvik har icke staten mark, och det kan därför vara förenadt med svårigheter att få sådan. Jag skall som svar härpå be att få uppläsa tvenne telegrammer. Det första lyder:

»Kapten Nyström,

Riksdagens Andra Kammare, Stockholm.

Ifall Svea andra artilleriregemente förlägges Gefle och mark till depot behöfves i Storvik, upplåter Hofors Aktiebolag kostnadsfritt intill 2 tunnland, liggande invid jernvägen.

Disponenten *Eriksson.*»

Jag har vidare följande telegram på till Gefle—Dala jernväg gjord förfrågan:

Omuppförande af nya kasernetablissemment m. m.

»Kapten Nyström,

Andra Kammaren, Stockholm.

(Forts.)

Verkställande direktören förklarar intet hinder möta för jernvägs-spår till depoten i Storvik.

Sten Nordström »

Den framställda frågan lydde: är jernvägen hågad att utan någon kostnad till depoten framdraga spår med vexlar o. s. v.? Möjlighet är sålunda beredd för detta arrangement, och om förutsättningen är riktig, så skulle ju hela den befarade olägenheten af regementets förläggande invid, som man säger, öppna kusten, vara försvunnen.

Skulle icke desto mindre den af artilleri- och fortifikationsgenerallerna i utsigt ställda minanordningen vara nödvändig, d. v. s. den minanordning, som skulle för kortare tid och så att säga provisoriskt åstadkomma hinder för fartygs ingående i hamnen, och skulle icke en sådan åtgärd som sänkande af fartyg i denna trånga farled kunna ske, eller vara tillfyllestgörande, så skall jag be att för kammaren få uppläsa ett annat papper. Det är en inbjudning till Gefle stads invånare, icke till stadsfullmäktige, och den lyder:

»I den nådiga propositionen till innevarande års Riksdag om nya kasernetablissemment förklarar Gefle vara beläget vid öppna kusten, och förmälas olägenheterna af detta exponerade läge fullt ut uppväga de fördelar, som Gefle ur mobiliseringssynpunkt möjligen kunde erbjuda framför Upsala såsom förlägningsort för ett artilleriregemente.

Då olägenheterna i ett sådant förhållande uppenbarligen innebära en synnerligen stor fara för staden och derinom befintlig egendom för värde af 50 å 60 millioner kronor, i händelse fiendtliga kryssare skulle inkomma för att brandskatta, torde det vara skäl taga i öfvervägande, huruvida icke stadens invånare och samhället sjelft borde genom erbjudande af den jemförelsevis ringa summan af ytterligare 50,000 kronor söka åstadkomma det minförsvar, till hvilket ett belopp af 20,000 kronor redan är af staden anvisadt. Då saknaden af detta minförsvar derjemte synes utgöra det mest vägande skälet mot förläggande till Gefle af andra svea artilleriregemente, drista vi härmed uppmana en hvar, som tänker högt om vårt samhälle och dess framtid att, under antagande, det sagda regemente hit förläggas och en summa af 50,000 kronor uppnås, till det behjertansvärda ändamålet bidra med det belopp, som står i rimligt förhållande till värdet af den hans egendom, som i farans ögonblick behöfver skyddas.

Dessa medel, afsedda att under trenne år inbetalas, öfverlemnas med en tredjedel årligen till Kongl. Maj:t för bekostande af hamnens spärrande med minlinier.»

Det sista uttrycket är taget ur Kongl. Maj:ts proposition, der det står, att man kunde genom en så och så beskaffad anordning spärra hamnen med minlinier.

I samma kongl. proposition uttalar emellertid herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet den farhåga, att Gefle skulle vara

mindre tillfredsstäldt, om sådana anordningar gjordes, hvarigenom dess handel skulle äfven vid minsta aning om krigsfara blifva afbruten. Denna farhåga torde fått ett fullt tydligt svar genom den nu upplästa skrifvelsen, undertecknad som den är af 41 bolag, firmor och enskilda personer, med ett sammanlagdt belopp af 57,000 kronor. Genom den samma torde staden hafva visat sig beredd att underkasta sig följderna af en anordning, som torde vara lika nyttig för staden som nödvändig för kringliggande trakter.

Det förekommer sedan på sid. 35 och 58 en anmärkning om underhållskostnaderna. Det säges der, att för hvarje öres förhöjning i portionsprisen stiger underhållskostnaden med icke mindre än 1,500 kronor årligen. Ja, detta kan ju låta mycket farligt, men då skilnaden i portionsprisen mellan Upsala och Gefle endast är 5,784, öre gör det icke någon större skilnad än 8,676 kronor, och dessa 8,676 kronor kunna icke sägas vara fixa, ty de bero på markegången, på prisen och mycket annat. Men då staten uppgår till 501,293 kronor 10 öre, deraf 230,355 kronor äro just sådana varierande priser, som icke kunna i förväg fixeras, så är ju uppenbart, att dessa 8,676 kronor icke kunna fastslås såsom fixa, och jag tror icke heller, att de i den kongl. propositionen spelat någon synnerligen stor roll vid beräkningarna.

Men något, som deremot är alldeles uppenbart, det är, att Gefle stad erbjudit ett bidrag af 400,000 kronor och Upsala ett bidrag af 200,000 kronor. För min del vågar jag uttala den meningen, att om offervilligheten från ett samhälle, så stor som den Gefle stad ådagalagt, tillbakavisas, så torde det åtminstone icke bidraga till att realisera den förhoppning, som är uttalad i den kongl. propositionen af 1892, att från samhällets och städernas sida icke oafsevärda bidrag torde kunna förväntas. Det tyckes mig, som man kunde befara, att ett sådant exempel skulle vara af beskaffenhet att afskräcka från vidare försök i den riktningen.

Det är, herr talman, med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, som jag anhåller att få yrka bifall till statsutskottets förslag med dess konsekvenser.

Herr Larsson från Upsala: Af den föregående talarens anförande finner jag, att vi räkna ungefär med samma siffror, men jag kan gerna säga på förhand, att vi ändå icke komma till samma resultat.

I sitt föreliggande utlåtande säger statsutskottet, att den af Kongl. Maj:t beräknade kostnaden för uppförande af artillerietablisement i Upsala skulle uppgå till 935,000 kronor. Detta belopp har likväl utskottet ansett sig kunna nedsätta till 859,000. Jag skall icke ingå i någon pröfning, hvilka af dessa siffror kunna vara rigtige. Jag håller mig dock till den förstnämnda som utgångspunkt för mina jämförelser.

Man finner, när man läser utskottets betänkande och särskildt den tablå, som åtföljer detsamma, att det svärfar en viss ogenomtränglig dunkelhet öfver frågan, till hvilken af de två platserna, Gefle eller Upsala, det är meningen att förlägga detta artilleriregemente, ty när man angifver byggnadskostnaderna, tager man den låga siffra,

Om uppförande af nya kaserntablisement m. m.
(Forts.)

Om uppförande af nya kasernetablissemment m. m. — som ligger till grund för byggnadsförslaget i *Upsala*, men när man åter räknar de bidrag, som samhället skall lemna, så räknar man med den större siffran, som *Gefle* erbjudit. Jag får bekänna, att jag ej rätt kan förstå detta förslag. Icke lär man väl kunna förflytta

(Forts.)

Upsala-terrängen till *Gefle* för att der användas och sålunda få byggnaden billigare, och icke lär man heller kunna hoppas, att man, om etablissemmentet förlades i *Upsala*, skulle kunna från *Gefle* få motse något bidrag till de 200,000, som lemnas af *Upsala*, der man gunås icke har råd att äfven med bästa vilja i världen lemna mer än 200,000 kronor. Jag vill, då jag uttalar detta tvifvelsmål, hos utskottet anhålla, att jag icke måtte blifva på det sättet missförstådd, som ville jag klandra utskottet. Jag respekterar det fullkomligt. Utskottet har sett saken från en synpunkt, den ekonomiska, men de framställda förslagen äro grundade på en annan princip, den som bäst främjar ändamålet.

Det finnes i detta som i andra fall skäl, som äro väsentliga, och skäl, som äro oväsentliga eller mindre väsentliga. För den lokal, som för det afsedda ändamålet erbjuder de största fördelarne, tala de tyngst vägande skälen, de väsentliga.

Då äfven den ekonomiska sidan af saken icke heller saknar sin vikt, så ser jag mig skyldig att göra några jemförelser mellan kostnaderna på det ena och andra stället. Jag skall i denna jemförelse icke tillåta mig taga hänsyn till den ena eller andra *enskilda* uppgiften, vare sig den kommer från *Upsala* eller *Gefle*, utan endast hålla mig till de fullt tillförlitliga och opartiska siffror, som äro meddelade i den kongl. propositionen.

När jag det gör, ställer det sig så, att kostnaden för kasernetablissemment i *Upsala* uppgår till 935,000 kronor, och då staden deraf lemnar 200,000 kronor, blir kostnaden för staten endast 735,000 kronor. I *Gefle* åter skulle det uppstå en byggnadskostnad af 1,015,000 kronor. När derifrån drages *Gefle* stads bidrag, 400,000 kronor, återstår som statens kostnad 615,000 kronor. Det blir sålunda omkring 120,000 kronor dyrare i *Upsala* än i *Gefle*.

Vidare lär, som nyss nämndes, en summa af 70,000 kr. blifvit tecknad för åstadkommande af ett kustförsvar medelst handminor för *Gefle*, hvarigenom olikheterna i strategiskt hänseende mellan de båda städerna skulle i någon mån utjmnas.

I Kongl. Maj:ts proposition finnas å sid. 34 de siffror, som jag nyss citerade, upptagna. Der står äfven om minförsvaret, att man kan ordna ett sådant medelst handminor för 70,000 kronor. Men marinförvaltningen har på samma sida yttrat om detta minförsvar, att dertill måste läggas nödiga batterianläggningar till en kostnad af »åtminstone några tiotusental» kronor. Jag vill kalla dessa »några tiotusental» för till exempel 50,000 kronor; kostnaderna för minförsvaret uppgå till 120,000 kronor. I den kongl. propositionen står på samma ställe, »att, derest en fullt ändamålsenlig spärrning af hamnen åstundas, det blefve nödvändigt att i norra hamninloppet anlägga elektriska mi-

nor, som medgåfve genomfärd för egna fartyg; *att* kostnaderna derigenom stege till 300,000 kronor, deri ej inberäknadt hvad som erfordras för försvarsanordningarne», det vill säga, batterierna, eller 50,000 kronor; »och *att* dertill vidare komme, att till de blifvande minliniernas försvar måste afses en tillräcklig truppstyrka, hvilken anskaffande under pågående mobilisering skulle erbjuda betydliga svårigheter.» Om man då tager dessa kostnader med i beräkningen — och alla sakkunnige äro väl ense derom, att man måste taga denna större summa till minförsvaret, så blir resultatet, att staten skulle få för etablissemmentets förläggning till Gefle bekosta 160,000 kronor *mera*, än om det förlades i Upsala.

Om uppförande af nya kasernetablissemment m. m.
(Forts.)

Häraf synes mig uppenbart, att då *Upsala*, enligt sakkunniges omdöme, erbjuder bättre terräng för ändamålet, har ett absolut skyddadt läge och dertill ställer sig, när allt räknas, billigast, alla skäl tala för att förlägga regementet till denna plats.

Den siste talaren nämnde äfven, att man i Storvik skulle kunna hafva en depot. Jag förstod icke rätt, huru det var hans mening att ordna detta arrangement, om meningen var att förlägga depoten i Storvik och kasernetablissemmentet i Gefle — eller på något annat sätt. Uppgiften var så ofullständig, att den icke gaf någon bestämd ledning för omdömet, och torde därför ej heller kunna tillmätas någon på frågan inverkan betydelse.

Han talade vidare om att man skulle kunna begagna sig af telegraf och telefon. Jag fruktar för, att fienden har många betänkliga knep och medel att förstöra en telegraf- eller telefonlinie i närheten af en anfallspunkt, och den skyddsåtgärden är sålunda icke att lita på.

Om rekryteringen vill jag icke mycket yttra mig. Men det får jag dock säga, att det påståendet förefaller mig egendomligt, att rekryteringen skulle blifva lättare, om regementet förlades till Gefle. Då man förlagt så många regementen i Norrland, är det väl sannolikt, att hufvudmassan af regementets rekryter kommer att tagas från mel-lersta Sveriges folkrikare trakter och icke norrifrån.

Det gjordes vidare af den ärade talaren en jemförelse mellan portionsskillingen i Upsala och Gefle. Skilnaden mellan de båda städerna utgör i detta afseende, som han sade, 5,783. Om man tager kännedom om hvad *fångkost* går till i Upsala, och hvad den går till i Gefle, så blir det verkligen *den* skilnaden. Jag tycker dock, att det låter illa att tala om fångkost för militärer. Ser jag åter efter, hvad denna kostnad går till vid Mohed, så är det omkring 6 $\frac{1}{2}$ öre mera än i Upsala. Drar jag då bort $\frac{1}{2}$ öre för transporten från Gefle till Mohed, så blir skilnaden 6 öre. Detta ger en årlig skilnad i portionspriset mellan Upsala och Gefle af omkring 9,000 kronor för det ifrågavarande regementet, hvilket är 4 procent ränta på 225,000 kronor.

Jag skall, herr talman, för närvarande icke göra något yrkande,

Om uppföranden utan har endast genom dessa uppgifter velat bringa frågan i en tydligare dager än den, i hvilken den hittills förelegat.

sernetablissemment m. m.

(Forts.)

I detta yttrande instämde herr *Boëthius*.

Härmed var öfverläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölles.

Mom f) — p)

Bifölles.

Mom q).

I fråga härom anförde:

Herr Dieden: På förmiddagen i dag hade jag endast tillfälle att instämma i herr Skyttes anförande. Jag ber därför att nu vid denna punkt få upptaga till besvarande ett uttalande af herr Lasse Jönsson, hvilken gjorde en jemförelse mellan de anbud, som gjorts af Malmö stad och af Ystad, samt förmenade att det af Ystad gjorda anbudet vore så ofantligt mycket högre än Malmös. Jag vill då till en början fästa uppmärksamheten derpå, att anbudet från Ystad gälde att få ett regemente om 10 sqvadroner, hvaremot anbudet från Malmö endast afsåg att få de nu der förlagda 3 sqvadronerna ökade till 5. Från gamla tider hafva nemligen 3 sqvadroner af kronprinsens husarer varit förlagda i Malmö; och då det, såsom sagdt, nu endast är fråga om att få dit ytterligare 2 sqvadroner, borde man kunna anse, att det gjorda anbudet å 498,000 kronor plus anläggandet af en ny väg för omkring 50,000 kronor är mer än tillräckligt högt. Nu säger man, att Malmö stad ju får ersättning för dessa penningar. Ja, må så vara, men denna ersättning är enligt mitt förmenande af ringa värde. Dess värde beror ju på huru mycket man upptaxerar kasernetablissemmentet i Malmö till. Jag har enskildt här i kammaren förnummit, att mången tror, att detta etablissemment är värdt mycket mer än det verkliga är. Kronans värderingsmän hafva beräknat dess värde till 3 kronor per qvadratfot, men Malmö stads värderingsmän till endast 2 kronor qvadratfoten. Jag betvivlar dock högeligen, att ens det sistnämnda beloppet skall kunna betingas. Såsom skäl för denna min åsigt ber jag få nämna, att jag eger ett handelsetablissemment vid samma gata som dessa kasernbyggnader, men bättre och mera centralt beläget än dessa, af ungefär samma storlek, med fasad åt två gator och en kyrkplan, med derå uppförda, visserligen åldriga och skrala bostadshus åt gatan, men med stora, nybygda magasinslägenheter till flera våningars höjd. Dessa egendomar har jag under 15 års tid utbjudit till salu för 2 kr. 50 öre pr qvadratfot, inclusive byggnaderna, men utan att finna någon köpare. Hur kan man då tro, att man skulle för detta kasernetablissemments tomt kunna få 2 kronor qvadratfoten?

Jag anser sålunda, att den valuta, som Malmö stad får för dessa 498,000 kronor, är ofantligt litet värd. Det blåser nu en sådan vind, att de olika samhällena endast se medaljens framsida, fördelen af att få regementena till sig förlagda, och därför gjort så höga anbud. Men antager nu icke staten dessa anbud, utan uppskjuter frågan, så kanske samhällena få ögonen öppnade, så att de äfven se medaljens framsida, och då skola de säkerligen icke ett annat år stå till tjänst med lika höga anbud som de nu gjort.

Om uppförande af nya kaserneetablissemang m. m.
(Forts.)

Såsom redan på förmiddagen blifvit upplyst, är aflösen för den Malmö stad åliggande inqvarteringsbördan redan inberäknad i det anbud, som Malmö gjort. Jag tror också, att det för regeringen skulle vara synnerligen fördelaktigt, om denna anbudsfråga nu blefve afgjord, så att den icke behöfde afvakta ett svar från Malmö, om staden ingår på att för denna aflösen betala ytterligare 92,640 kronor eller icke. Det är naturligtvis omöjligt för någon af oss Malmö-representanter att kunna säga, hvad Malmö stadsfullmäktige, en korporation af 54 personer, kunna komma att i denna sak besluta. Med de mäktiga intressen, som förut varit emot detta anbud, är det dock mycket möjligt, att det ytterligare vilkor, som statsutskottet här framlagt, blir af stadsfullmäktige i Malmö förkastadt. Härom kan man som sagdt icke bestämdt uttala sig. Men då det nu är känt, att aflösen för inqvarteringsbördan redan är inberäknad i det gjorda anbudet, så synes det mig, som om statsutskottets ledamöter i denna kammare icke borde längre hålla på utskottets hemställan i denna punkt, utan fast mer biträda den här gjorda hemställan, att kammaren må besluta i enlighet med hvad som är öfverensstämmande med rättvisa och billighet.

På grund af hvad jag nu anført, tillåter jag mig yrka afslag på utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Darin: Till hvad jag beträffande den nu föreliggande frågan hade äran att på förmiddagen anförat har jag icke något att tillägga. Jag har icke heller af den diskussion, som sedan dess förekommit och hvarvid man äfven sökt bemöta mina då gjorda uttalanden, funnit någon anledning att frånträda något af hvad jag yttrat. Jag ber därför nu endast att i ett enda afseende få bemöta ett yttrande af en af statsutskottets ledamöter, nemligen den, som har sin plats på kristianstadslänsbänken. Han förmenade, att jag skulle hafva använt ett så olämpligt uttryck, som att statsutskottet vid behandlingen af denna punkt handlat af oförstånd. Jag är angelägen att fritaga mig från att hafva använt ett sådant uttryck. Jag har endast sagt, att statsutskottets hemställan i punkten q) hvilade på en missuppfattning eller ett missförstånd såväl af inqvarteringsskyldighetens natur som af Malmö stadsfullmäktiges uttalande rörande stadens befriande från denna skyldighet.

Jag ber för öfrigt, herr talman, att få vidhålla mitt förut gjorda yrkande om afslag å denna punkt.

Om uppförande af nya kassernetablisserment m. m.

(Forts.)

Herr Lasse Jönsson: Ja, oaktadt man ber oss så vackert, tror jag icke det går an att utskottet återtager hvad det i denna punkt hemställt. Åtminstone skall jag för min del taga mig friheten hålla på utskottets hemställan, i synnerhet sedan nu Första Kammaren med stor pluralitet bifallit densamma, ehuru ej heller der saknats målsmän för Malmö stads intressen i denna sak. Nu har herr Dieden sökt framhålla, att det icke skulle vara så stor skillnad mellan de anbud, som gjorts af Ystad och af Malmö, utan att de skulle vara temligen lika. Detta håller icke streck, Malmö har nemligen 50,000 invånare, under det att Ystad endast har 8,200, och det oaktadt har Ystad erbjudit sig att lemna 300,000 kronor utan den minsta ersättning, då Malmö deremot endast inköpt vissa tomter. Låt vara att dessa tomter endast kunna användas för planteringsanläggningar eller såsom torgplatser, men staden behöfver dem i alla fall och får dessutom genom köpet eganderätt till ifrågavarande platser i stället för att förut hafva haft endast besittningsrätt till dem, hvilket väl måste vara en stor fördel. Härtill kommer också, att Ystad förbundit sig att lemna mark till samt med stora kostnader anlägga ett exercisfält, under det att Malmö för samma ändamål endast erbjudit 2 à 3 tunnland jord.

Allt detta visar att de uppoffringar, Malmö för denna sak vill åtaga sig, icke motsvara ens en hundraedel af de kostnader Ystad förklarat sig villigt att underkasta sig, om man tager hänsyn till dessa städers olika betalningsförmåga. Och hur jag än ser saken, kan jag icke finna några skäl, som tala för att kammaren skulle frångå utskottets i denna punkt uttalade uppfattning.

Jag yrkar därför fortfarande bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Herr Dieden begärde likväl votering, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition.

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i mom. q af utlåtandet n:o 65, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Röstsedlarne uppräknades, hvar efter annan, och visade 168 ja mot 27 nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Mom. r).

Bifölles.

Beträffande *mom. s)* anförde:

Om uppförande af nya kasernetablissemment m. m.
(Forts.)

Herr Jonsson i Hof: Då jag deltagit i behandlingen af detta betänkande och icke i någon punkt reserverat mig mot det slut, hvar till utskottet kommit, skulle det kunna synas, som om jag obetingadt vore nöjd och belåten med hvad utskottet här föreslagit. Det är jag i själfva verket också, dock under en förutsättning, den nemligen, att, när utskottet nu bestämt kostnadssummorna för de olika kasernetablissemmentens uppförande, och det är beroende på Kongl. Maj:t, som i åtskilliga fall eger att utse lämpliga platser, huruvida dessa belopp skola räcka till eller icke, Kongl. Maj:t skall veta att så välja dessa platser, att de nu beviljade anslagen blifva tillräckliga, och icke framdeles kommer och begär förhöjning i anslagen till ifrågavarande anläggningar.

Jag vill särskildt fästa uppmärksamheten på en sak, som icke förut blifvit berörd men som kanske torde böra omnämnas. Jag har icke kunnat fatta anledningen till att Kongl. Maj:t föreslagit Norrlands dragonregementes förläggande till Umeå, då denna stad icke erbjudit något bidrag i annan form, än att den förklarat sig villig att utan ersättning lemna mark till uppförande af kasern för ifrågavarande regemente. Andra städer hafva erbjudit kontanta bidrag, och den omständigheten kan ju hafva en ekonomisk återverkan på frågan, men i afseende på Umeå gäller icke detta; och då förstår jag icke, hvarför Kongl. Maj:t föreslagit kasernetablissemmentets förläggande till denna stad, som icke har någon ordnad sjötransport till sin hamn och för närvarande saknar all förbindelse med norra stambanan. Vore det icke lämpligare, att detta etablissemment förlades till någon plats utefter stambanan, som vore bättre belägen än den nu föreslagna.

Jag har med hvad jag nu yttrat velat betona, att, när utskottet hemställt om minskning i de af Kongl. Maj:t äskade beloppen, men velat lemna Kongl. Maj:t valfrihet i afseende på platserna för åtskilliga af de ifrågasatta kasernetablissemmenten, detta skett under den uttryckliga förutsättningen, att valet göres så, att de beräknade kostnadssummorna blifva tillräckliga.

Jag har icke något yrkande att göra.

Häruti instämde herrar *von Friesen, Pehrson* i Törneryd och *Folke Andersson*.

Herr Boëthius yttrade: De siffror, till hvilka utskottet i denna punkt kommit, öfverensstämma till största delen med och grunda sig på siffror, öfver hvilka nu i afton fattats beslut. Dock icke helt och

Om uppförande af nya kaserneetablissemment m. m.
(Forts.)

hållet. Till den siffra af 1,042,640 kronor, som upptagits såsom utgörande bidrag af kommunerna, har utskottet kommit genom att beräkna bidraget till andra svea artilleriregemente i enlighet med det af Gefle stad gjorda högre anbudet, 400,000 kronor, och icke i enlighet med det af Upsala stad gjorda anbudet, 200,000 kronor. Om dessa siffror har på grund af uppställningen det förut icke varit möjligt att göra något yrkande. Derför måste jag göra det vid denna punkt. Jag fruktar nemligen, att, om denna punkt oförändrad antages, Kongl. Maj:t möjligen skulle kunna blifva bunden att förlägga artillerietablissemmentet till Gefle. Då jag anser detta olämpligt, såsom jag en gång i förmiddags hade äran nämna, får jag därför yrka ändring i siffran, nemligen en nedsättning deri af 200,000 kronor, så att i stället för 1,042,640 måtte sättas 842,640, hvilket emellertid medför att ett par andra siffror jemväl måste ändras och höjas, nemligen på nästa sida siffran 2,791,160 till 2,991,160 och siffran 1,379,235 till 1,579,235; och skall jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag med dessa förändringar.

Herr vice talmannen Danielson: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag utan ändring af siffrorna.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkadena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. t).

Ordet lemnades till chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag skall med anledning af hvad som yttrades vid föregående punkt af den förste talaren, med hvilken flera andra instämde, vid denna punkt be att få förklara, att, sedan nu Riksdagen fattat sitt beslut med afseende på kaser frågan, utaf chefen för landtförsvarsdepartementet skall så vidt som det står i min förmåga, göras allt på det att icke kostnaderna måtte öfverskridas. *Men* då jag tror, att utaf diskussionen framgått — och särskildt af hvad som yttrades af arkitekten Hammar-skjöld — att afdraget af 8 procent på alla etablissemmenten kommer att föranleda ganska stora svårigheter, när arbetet en gång skall utföras, och vidkommande etablissemmenten för andra svea artilleriregemente och Norrlands dragonregemente för visso betydliga belopp komma att felas — äfven om man skulle försöka lägga dessa etablissemment, som utskottet synes hafva tänkt sig, det förra till Gefle och det andra vid Frösön — kan icke här begäras mer än en försäkran, att krigsstyrelsen skall göra *hvad som göras kan*. Man kan ju icke, om icke medlen räcka till, och då det icke är ådagalagdt, att de äro tillräckliga, komma längre.

Jag hoppas att kammaren är till freds med denna min förklaring.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. u) och v).

Biföllos.

§ 3.

Efter föredragning af statsutskottets memorial n:o 64, angående ändringar i gällande aflöningsstat vid riksgäldskontoret samt förhöjning af anslaget för extra arbeten m. m. inom samma kontor, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverflyttning till allmänna indragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning samt rörande understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna läroverken under förfall på grund af sjukdom.

Ang. öfverflyttning till allmänna indragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning m. m.

I detta utlåtande hemställde utskottet,

att Riksdagen måtte, med bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, medgifva:

a) att de lönebelopp, som skulle utgå till de i statsrådsprotokollet för den 9 mars 1894 omförmälde lärare, hvilka qvarstå på de jemlikt kongl. brefvet den 16 december 1892 indragna läroverkens stat, måtte uppföras å allmänna indragningsstaten under riksstatens nionde hufvudtitel;

b) att vid allmänt läroverk eller pedagogi anställd extra ordinarie lärare, som af vederbörlig eforalstyrelse erhållit förordnande under hel lästermin eller derutöfver med full tjenstgöring, men som af vederbörligen styrkt sjukdom förhindrats att tjenstgöra, måtte, derest han före detta förordnande tjenstgjort vid dylikt läroverk minst ett år, erhålla understöd för den tid, hvarunder han varit ur stånd att tjenstgöra, till belopp motsvarande hälften af det arvode, som på grund af ifrågavarande förordnande eljest skulle tillkommit honom för samma tid, dock att dylikt understöd icke måtte utgå för längre tid än ett läsår, äfven om förordnandet för längre tid meddelats; äfvensom att för bestridande af härigenom föranledda utgifter måtte till Kongl. Maj:ts förfogande ställas ett förslagsanslag af 5,000 kronor årligen.

Häremot hade reservation afgifvits af herrar *A. Persson* i Mörarp, *H. Andersson* i Nöbbelöf, *P. Holm*, *O. Jonsson* i Hof, *Lasse Jönsson*,

Ang. öfverflyttning till allmänna indragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning m. m.

P. Pehrson i Törneryd, C. Persson i Stallerhult, N. Petersson i Runtorp, J. E. Wikstén, A. P. Danielson, N. Nilsson i Skärhus, och Ollas A. Ericsson, hvilka hemställt:

(Forts.)

a) att Kongl. Maj:ts framställning, att de lönebelopp, som skulle utgå till de i statsrådsprotokollet för den 9 mars 1894 omförmälda lärare, hvilka qvarstode på de jemlikt kongl. brefvet den 16 december 1892 indragna läroverkens stat, måtte uppföras å allmänna indragningsstaten under riksstatens nionde hufvudtitel, icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

b) att Riksdagen ej heller måtte bifalla Kongl. Maj:ts ifrågasvarande förslag angående understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna läroverken under förfall på grund af sjukdom, och att följaktligen det för sådant ändamål af Kongl. Maj:t äskade anslag icke måtte af Riksdagen beviljas.

Efter föredragning till en början af *mom. a)* i utskottets hemställan anförde:

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Det är naturligt, att när Andra Kammarans ledamöter inom statsutskottet reserverat sig mot det beslut, hvartill utskottet här kommit, äfven någon af samma ledamöter kommer att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen, och vid denna punkt skall jag från första början taga mig friheten att göra ett sådant yrkande. Jag vill utom de skäl, som i reservationen anförts till stöd för detta yrkande, anföra äfven några andra.

Om än det måste medgifvas, att dessa extra lärare icke äro bland de bäst aflönade tjänstemän inom vårt land, så må vi icke heller förgäta, att deras ställning väsentligen förbättrats på senare åren, dels derigenom att åtskilliga platser, som innehades af extra lärare, öfverflyttats på ordinarie stat enligt 1889 års beslut, så att af dessa extra lärare en del redan erhållit sådana ordinarie platser, men ändå mera derigenom, att arfvodena för extra lärarne blifvit i genomsnitt taget höjda med 300 kronor vid 1891 års riksdag. När så är fallet och när det icke lär kunna bestridas, att den organisation af läroverksfrågan, hvarom reservationen talar, när den en gång genomföres, kommer att öfva inflytande på antalet lärare vid våra allmänna läroverk, är det icke underligt, att man är betänksam att lösrycka delar af den sammanhängande organisationsfrågan, hvarigenom oegentligheter, när den en gång ser sin lösning, mycket lätt kunna uppstå och vara till fara.

Såsom jag redan antydtt, erkänner jag villigt, att dessa extra lärare icke äro bland de mest gynnade. Men å andra sidan får jag säga, att de ingalunda heller äro bland de sämsta i det fallet. Ty om jag jemför den aflöning, dessa extra lärare hafva för 8 å 9 månaders tjänstgöring, och tänker tillika, att i Stockholm och Göteborg,

der största antalet är anställt, större delen af dem derjemte åtnjuter hushyra, under det att t. ex. alla extra ordinarie tjänstemän i postverket hafva tjänstgöring dag in och dag ut från tidigt på morgonen till sent på qvällen och få börja med att erhålla 1,000 å 1,100 kronor eller så der omkring samt få fortsätta med ett sådant arvode en följd af år, 10 å 12, så tror jag att dessa extra lärare på den jämförelsen icke hafva någon anledning att klaga. Ty låt vara att dessa extra lärares utbildning är dyrare, än hvad som fordras för extra ordinarie posttjänstemän, men så är också skillnaden emellan deras arbete å ena sidan och deras inkomster å den andra dock större, än att det med fog kan sägas, att extra lärare skulle vara ogynsammare ställda än de extra ordinarie posttjänstemännen.

Huru jag än ser saken, tror jag således att extra lärarne väl få lof att lugna sig, tills det kan falla vederbörande in att med beslutssamhet gripa sig an med denna gamla reformfråga och en gång söka att föra den till en lösning, som öfverensstämmer med landets önsningar. Men jag tror icke att det är rådligt att slappa just det intresse för lösningen af denna fråga, som ligger deri att man har bundsförvandter bland extra lärarne, genom att nu här bifalla Kongl. Maj:ts förslag; utan jag tror att alla skäl tala för att bifalla denna reservation, hvartill jag redan yrkat bifall.

Herr Wijkander: Herr talman, mine herrar! Gång efter annan hafva inom denna kammare framhållits de svårigheter, med hvilka de allmänna läroverken kämpa på grund af det stigande antalet extra lärare. Gång efter annan har man här framhållit den svåra ställning, hvaruti extra lärarne befinna sig. Det är visserligen sant, att denna sak här har vid ett par tillfällen behjertats, så att verkligen på senaste tiden en del förbättringar egt rum. Men såvidt jag förstår, äro i alla fall de oegentligheter, som förefinnas, så svåra, att de mycket väl behöfva uppmärksammas, om de ock ej genast kunna i grund afhjelpas.

Det är icke nog med att undervisningen lider, det är icke nog med att extra lärarne svårligen kunna egna fullt intresse åt sitt arbete på grund af de säregna förhållanden, hvaruti de äro försatta, utan det är anledning att befara, att hela lärarecorpsen så småningom skall försämras och rent af demoraliseras, då ju det större antalet af dessa lärare nödgas tillbringa sin kraftfullaste tid i både ekonomiskt och disciplinärt beroende. Det kan icke vara nyttigt, att den lärarecorps, åt hvilken vi skola anförtro våra barn, skall på detta sätt under sin kraftfullaste tid befinna sig i en beroende ställning.

Det skäl, som den förste talaren i främsta rummet anförde, var det, att man kunde vänta, att vid en blifvande reorganisation af läroverken antalet lärare skulle komma att minskas. Jag tror, att denne talare mycket väl vet, att extra lärarnes antal vid de allmänna läroverken i denna stund är så betydligt, att det icke — hvilken reform man än skall komma att genomföra — är tänkbart, att denna

*Ang. öfverflyttning till allmänna in-
dragningssta-
ten af åtskil-
liga lärares
aflöning m. m.*
(Forts.)

Ang. öfverflyttning till allmänna in- dragningssta- ten af åtskil- liga lärare skall hafva en så kraftig verkan, att extra lärarne till större delen försvinna, eller att man, genom att i enlighet med utskottets förslag öfverföra detta fåtal platser på ordinarie stat, skulle ingripa i den reorganisati- onen.

af löning m. m.

(Forts.)

Det andra skälet, som af den förste talaren anfördes, grundade sig på en jemförelse mellan posttjenstemännens och de extra lärarnes löner. Jag vill hemställa till honom, huruvida han verkligen anser den utbildning, som är nödvändig för anställning som extra lärare, vara jemförlig med den utbildning, posttjenstemännen få. Redan deri har man en anledning dertill, att lönen för extra lärarne bör ställas högre. — Men icke nog dermed; jag säger, att posttjenstemännens ställning är betydligt bättre än extra lärarnes vid läroverken. Posttjenstemännen vet, att han under normala förhållanden kommer att i tur och ordning få sin plats inom verket, och han är icke underkastad den risk, som extra läraren löper att en vacker dag stå utan plats och ej kunna vinna anställning vid något läroverk. Det är en helt annan ställning, som extra lärarne, vid läroverken intaga, än den, hvaruti de extra ordinarie tjenstemännen vid de olika verken befinna sig. Dessa extra lärare hafva nyligen begärt att få advancement på samma sätt som de extra ordinarie tjenstemännen vid verken, men detta har icke af Kongl. Maj:t. kunnat tillstyrkas och *kan* icke tillstyrkas utan att i väsentlig mån skada de allmänna läroverken. Jag tror därför, att jemförelsen mellan posttjenstemännens ställning och de extra lärarnes icke väger synnerligen mycket.

Slutligen ansåg den föregående talaren, om jag fattade honom rätt, att man icke borde nu öfverföra dessa extra lärare till ordinarie, därför att man då skulle undanskjuta utsigten att få den stora läroverksreformen genomförd. Ja, mine herrar, det kan förekomma tillfällen, då man verkligen kan pressa fram en reform genom en dylik vägran; men *här* har jag svårt att förstå, huru något sådant skulle vara möjligt. Då regeringen gjort hvad på den berott genom att för Riksdagen framlägga ett sådant förslag som det nu föreliggande, får man icke undra på, om det sedan heter, att det var Riksdagens fel, att det ej vann framgång.

Då kammare står mot kammare och reformer därför gång efter annan uppskjutas, är det orätt, om enskilda individer och enskilda institutioner derigenom skola blifva lidande. Jag tänker här verkligen mindre på individen än på de allmänna läroverken såsom ett helt och på den lärarecorps, som der finnes. Det vore synnerligen hårdt, om dessa lärare, i stort taget, fortfarande skola nödgas gå i beroende ställning under sin kraftfullaste tid och först vid jemförelsevis hög ålder få ordinarie plats.

Jag anser, herr talman, att verkligen mycket ömmande skäl här tala för ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och jag skall därför för min del be att få yrka bifall till hvad utskottet i sådant afseende hemställt.

Häruti instämde herrar *Boëthius, Falk, Persson* från Arboga, *Eklund* från Norrköping, *Darin, Alsterlund, Björck, Eklundh* från Lund, *Grundell* och *Wellander*.

Ang. öfverflyttning till allmänna indragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning m. m.

(Forts.)

Chefen för ecklesatstikdepartementet, herr statsrådet Gilljam erhöll härefter ordet och yttrade: Herr grefve och talman, mine herrar! Tacksam för det bistånd jag fått från åtskilliga af kammarens ledamöter, vågar jag hemställa om kammarens benägna bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Det gäller här 12 lärareplatser. Dessa 12 lärareplatser tillhöra allesammans de 32, som på Kongl. Maj:ts framställning år 1890 af Riksdagen beviljades. Det är således här alls icke tal om någon ökning utaf antalet ordinarie lärareplatser vid våra allmänna läroverk, utan det är blott och bart fråga om beredande af möjligheten till en snabbare tillsättning af redan beviljade platser.

När 1890 års Riksdag beviljade ofvan nämnda 32 nya lärareplatser, skedde detta beviljande, *sedan* båda kamrarna både till diskussion förehaft och bifallit frågan om ökade terminsafgifter och sålunda äfven tagit i beräkning den eventuella minskning af lärjungeantalet, som af denna terminsafgifternas ökning kunde komma att följa. Man må nu föreställa sig, att genom ökade terminsafgifter ellergenom andra reformer lärjungarnes antal vid våra läroverk i någon mån kan minskas. Det vill jag icke förneka. Men man bör äfven komma i håg, att å andra sidan står ett mycket utmärkande kännetecken för vår tid, nemligen föräldrars allmänna sträfvande att, så vidt möjligt är, förskaffa särskildt sina söner det mått af kunskaper, som meddelas i elementarläroverken, för att de derigenom lättare skola kunna bestå i täflan om framkomsten här i lifvet. — Huru stora förändringar än komma att vidtagas, kunna de omöjligen medföra en *sådan* minskning i lärjungarnes antal, att icke dessa 12 lärareplatser i alla fall komma att behövas. Vi hade vårterminen 1893 icke mindre än 136 extra lärare anställda vid de allmänna läroverken. Anse icke herrarne, att detta antal är tillräckligt stort, för att man skulle våga öfverflytta 12 till ordinarie?

Jag vill ytterligare nämna, såsom egnadt att i någon mån i detta afseende hos kammaren framkalla en billig hänsyn till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att statskontoret på förekommen anledning afgifvit ett utlåtande, deruti statskontoret förklarar, att efter dess uppfattning Kongl. Maj:t redan har den rättighet, som han nu hos Riksdagen begärt. På grund af ordalydelsen både i Kongl. Maj:ts proposition till 1890 års Riksdag och i Riksdagens beslut, der det blott talas om att de lärare, som å de ifrågavarande läroverkens stat qvarstå vid dessas indragning, skola uppföras på indragningsstat, och då statskontoret, såsom af utlåtandet synes framgå, icke anser någon annan indragningsstat här vara angifven än *allmänna* indragningsstaten, ansåg statskontoret, som jag nämnt, att Kongl. Maj:t redan hade denna rätt. Men då jag visste hvad uti 1890 års kongl. proposition

*Ang. öfrer-
flyttning till
allmänna in-
dragningssta-
ten af åtskil-
liga lärares
aflöning m.m.*

(Forts.)

åsyftades — något som också framgick af diskussionen uti det särskilda utskottet vid 1890 års riksdag, der jag sjelf var ledamot, och äfven bekräftades genom min egen pröfning af handlingarna efteråt — nemligen att det verkligen var både Kongl. Maj:ts och Riksdagens mening, att dessa 32 nya platser icke skulle få tillsättas i annan ordning än i den mån tillgångar blefve disponibla genom de vid de indragna läroverken anstälde lärarnes afgång, har jag icke ansett mig kunna biträda statskontorets uppfattning eller lägga den till grund för en framställning hos Kongl. Maj:t. Jag ber också herrarne erinra sig, att Kongl. Maj:t redan genom ett cirkulär af år 1882 bestämde, att alla platser vid de treklassiga läroverken tillsvidare icke skulle tillsättas med ordinarie innehafvare, på det dessa tillsättningar icke på något vis skulle stå hindrande i vägen, för den händelse att omorganisation eller indragning utaf de treklassiga läroverken skulle komma att beslutas. På grund af allt detta och då, som sagdt, det icke är fråga om att öka de ordinarie lärareplatsernas antal, utan blott och bart att de platser Riksdagen redan medgifvit måtte snabbare kunna tillsättas med ordinarier, vågar jag ännu en gång hemställa om kammarens bifall till utskottets förslag.

Vidare anförde:

Herr Odhner: Äfven jag anser talande skäl för Kongl. Maj:ts förslag vara anförda både af herrar komiterade af utskottet och af de senaste talarne. Att läroverken måste lida deraf, att ett så stort antal för dem nödvändiga lärareplatser under lång tid uppehållas af extra lärare, det ligger i sakens natur. Det går väl an, när antalet inskränker sig till några få vid hvarje läroverk; men när det stiger upp till $\frac{1}{3}$ af hela antalet, ja, närmar sig hälften, blir det naturligtvis betänkligt. Det är sant, att det icke möter svårigheter, allra minst i hufvudstaden, att erhålla dugliga extra lärare. Men det är gifvet, att ju skickligare de äro, desto lättare hafva de att få en ordinarie befattning, desto hastigare lemna de läroverket, desto starkare blir omsättningen med deraf följande olägenheter. Ännu tydligare är, om möjligt, att lärarecorpsen måste lida icke blott i ekonomiskt, utan äfven i socialt och moraliskt hänseende deraf, att ett så stort antal lärare nödgas gå som extra lärare, till dess de blifva gamla och grå. Det är sant, såsom här blifvit sagdt, att Riksdagen tilldelat extra lärarne flere betydande förmåner; det måste med tacksamhet erkännas. Men dessa räcka likvisst icke till att betrygga deras ställning. De kunna i regeln icke utan ordinarie anställning stifta egna hem, och för deras ålderdom är heller icke sörjdt. Detta synes mig obestridligt.

Hvad beträffar de skäl emot förslaget, som reservanterna anför, så synas de mig icke räcka till att motivera ett afslag. Det heter uti reservationen, att, om och när terminsafgifter komma att bestämmas, lärjungarnes — och följaktligen äfven lärarnes — antal torde betydligt minskas. Härtill vill jag först och främst anmärka, att det

är ovisst, om sådana terminsafgifter komma att införas; och om de införas, är det ovisst, huru de komma att verka. Det är icke sagdt, att de åstadkomma någon synnerlig minskning af lärjungarnes antal. Ty i allt fall komma de fattigare lärjungarne att erhålla befrielse från terminsafgifts erläggande; och vidare får man också taga i betraktande folkmängdens tillväxt, som icke så litet kommer att inverka på frekvensen i skolorna. Jag tror därför, att man i hvarje fall kan påstå, att en så stor minskning näppeligen kan inträda, att 136 lärareplatser behöfva indragas, hvilket är det antal, som för närvarande uppehålles genom extra lärare.

Ang. öfverflytning till allmänna in-
dragningssta-
ten af åtskil-
liga lärares
aflöning m m.

(Forts.)

På grund af detta och hvad för öfrigt blifvit anfördt anser jag både billighetsskäl och hänsyn till läroverkens välförstådda intresse tala för utskottets förslag, till hvilket jag därför yrkar bifall.

Herr Jonsson i Hof: Jag anser mig böra besvara några af de invändningar, som af talarne på motsidan framstälts mot reservationen.

Hvad då först beträffar frågan, huruvida Riksdagens beslut 1890 afsåg, att dessa fasta lärareplatser skulle få tillsättas eftersom läroverken indroges eller i mån af afgang, så äro ju statsrådet och reservanterna i det hela af samma mening, att nemligen detta Riksdagens beslut ej kunde afse annat, än att i den mån medel blefve disponibla genom indragning af läroverken dessa fasta lärareplatser skulle tillsättas. Derom är således ingenting att säga.

Men hvad beträffar herr Wijkanders invändning mot min jernförelse med de extra ordinarie tjänstemännen vid postverket, så vågar jag hålla fast vid, att den jernförelsen är fullt hållbar. Ty jag nämnde uttryckligen, att, ehuru lärarnes kompetens naturligtvis förutsätter större utbildningskostnad än posttjänstemännens, är det å andra sidan en betydande skilnad mellan ett lönebelopp af 1,000 å 1,100 och 1,800 kronor, hvartill kommer den intensiva tjänstgöringen i det ena fallet, och deremot i det andra blott 8 å 9 månaders tjänstgöring. Jag tror således, att jag vågar stå för hvad jag i detta hänseende yttrat.

Det har sagts, att, huru det än komme att gå med läroverksreformen, skulle alltid dessa fasta platser och kanske flere böra tillsättas. Ja, det kan hända; men det beror på hvad den reformen kommer att omfatta. Det är icke endast höjningen af terminsafgifterna, som kan återverka på behovet af lärare; ännu mera återverkar på den saken, huruvida en af läroverkens nuvarande klasser kan komma att indragas. Kan första klassen tagas bort, så minskas behovet af lärare enbart derigenom med omkring 80. Och skulle reformen utmyнна deri, torde herrarne få lof att medgifva, att det kan vara olämpligt eller oklokt att i förtid sätta till dessa fasta platser, hvarom mom. a) handlar.

Då det sagts, att de extra ordinarie posttjänstemännens ställning skulle vara säkrare i afseende på befordran eller erhållande af fasta platser i jernförelse med extra lärarnes, så tror jag ej, att det påståendet håller streck. Ty om jag minnes rätt, erhålla dessa extra ordi-

Ang. öfverflyttning till allmänna in- dragningssta- ten af åtskil- liga lärars aflöning m. m.

(Forts.)

narie posttjenstemän icke fasta platser vid lägre ålder än dessa extra lärare. I hvarje fall få de icke ordinarie platser förrän efter i genom- snitt 10 å 12 års tjenstgöring; och den är ej längre för extra lärare, utan kortare.

Men hufvudfrågan här är och bör vara: hafva de vilkor, som extra lärare för närvarande åtnjuta, visat sig så knappa, att man ej får be- hofvet fylldt af extra lärare? Eller måne ej motsatsen eger rum, att tillloppet af kandidater till dessa platser är större, än antalet platser man är i tillfälle att lemna? Är det så, må man akta sig att genom höjda vilkor locka ännu flere in på samma bana, hvarigenom trängseln blir större och slutresultatet i sjelfva verket ej ens för lärarne sjelfva blir bättre, i det allt för stor konkurrens om platser uppstår i det fallet. Man får vara försigtig, då man vill gynna vissa befattningar inom stats- lifvet och akta sig att locka så många in på den banan, att trängseln blir för stor der, under det att de privata yrkena lida brist på dugliga och energiska unge män. Man får ej förbise detta och blott tänka på barmhertighetsskålen, när man fäster sig vid en special-detalj inom stats- lifvet. Jag tror, att det jemväl är nödigt att öfverskåda det hela och se, hvart det leder, om man går den ena eller andra vägen.

Detta är ett hufvudskäl för mig att stå fast vid reservationen, till hvilken jag fortfarande yrkar bifall.

Herrar *Anderson* i Hasselbol och *Collander* instämde häruti.

Herr *Elowson*: Den kongl. proposition, hvaröfver statsutskottet afgifvit nu föreliggande utlåtande, synes mig vara en följd dels utfåt- gårdar, som Kongl. Maj:t vidtagit förut i samklang med Riksdagens önsknings, dels af Riksdagens egna beslut. I förstnämnda hänseende ber jag få erinra derom, att enligt ett cirkulär af år 1882 skola platser vid de treklassiga läroverken ej besättas med ordinarie lärare, utan upp- rätthållas genom extra ordinarie. Detta har haft till följd, att man har fått ett större antal vikarier vid dessa treklassiga läroverk. Jag ber att få meddela något, som är mig särskildt bekant från det stift jag har äran tillhöra. Uti Karlstads stift finnas trenne treklassiga läroverk, nemligen i Åmål, Filipstad och Arvika. I dessa skulle således vara 9 ordinarie lärareplatser. I följd af 1882 års cirkulär gestaltar sig saken så, att sex af dessa nu sakna ordinarie innehafvare och upprätthållas på förordnande. I Åmål äro alla lärareplatserna obesatta och hand- hafvas af tillfälliga lärare; rektorsplatsen och de båda kollegaten äro ej besatta med ordinarie. Vid ett annat af de nämnda läroverken är rektoratet skött af en tillfällig lärare och likaså det ena kollegatet. Vid det tredje läroverket är en kollegaplatz utan ordinarie innehafvare. Detta kan, enligt mitt förmenande, icke vara synnerligen fördelaktigt. En rättelse skulle därför vara högeligen önskvärd.

Det är ock så, att vid de läroverk, som äro besökta af ett större antal lärjungar, erfordras ett betydligt antal extra lärare, och den frågan sammanhänger närmast med den nu till Riksdagens pröfning föreliggande.

Jag vill i detta afseende tala om det som är mig bekant från min hembygd. I Karlstad äro, enligt utskottets utlåtande, för närvarande 8 extra lärare anställda, och ett så stort antal eller större har der funnits under flere decennier. Det är således icke ett tillfälligt behov, som gjort, att extra lärare der varit behöfliga, utan det har visat sig vara helt och hållet permanent.

Ang. öfverflyttning till allmänna indragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning m.m.

(Forts.)

I följd af ett beslut vid 1890 års riksdag skulle inrättas 8 nya lektorat och 24 nya adjunktsbefattningar. Dessa skulle tillsättas i den mån Kongl. Maj:t skulle få medel disponibla af lärareplatser, som voro afsedda att indragas. Enligt beslut af Kongl. Maj:t 1891 hade i öfverensstämmelse härmed 9 adjunktsbefattningar blifvit å läroverkens stat uppförda och förklarade till ansökan lediga. Vidare meddelar statsutskottet, att, enligt ett Kongl. Maj:ts beslut i februari innevarande år det blifvit bestämdt, att 11 utaf dessa lärareplatser, nemligen 3 lektors- och 8 adjunktsbefattningar, skulle få uppföras å ordinarie stat. I följd deraf skulle det återstå 5 lektorsbefattningar och 7 adjunktsplatser, hvilka skulle enligt 1890 års Riksdags beslut blifva lediga och kunna sökas. Om denna siffra är det nu egentligen fråga. Saken spelar således icke någon stor roll. Det är 12 lärareplatser, som skulle besättas med ordinarie i stället för extra. Med det stora tillopp som finnes af extra lärare, hvilka hafva tillkommit i följd af de omständigheter, som äro påpekade, vore det till fördel, om dessa 12 platser kunde i den närmaste framtiden blifva lediga.

Det har åberopats utaf reservanterna och utaf en talare, som försvaret reservationen, att man skulle kunna förmoda, att lärjungeantalet komme att gå ned af skilda anledningar. I detta afseende nämndes om en förhöjning af terminsafgifterna, som är ifrågasatt. Detta torde onekligen hafva den följden, att lärjungeantalet komme att minskas. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att odlingens framsteg och utvecklingen har en motsatt verkan, eller den, att lärjungeantalet ökas. Dessutom är antalet extra lärare, som måste användas, så stort, att många utaf dem helt visst blifva behöfliga äfven sedermera. Jag har redan anført exempel från Karlstad; der har under en lång följd af år användts 8 extra lärare. Skulle nu lärjungeantalet minskas genom höjning af terminsafgifterna, hvilket knappt är troligt, lär det der ej bli mer än en å två extra lärare, som kunna umbäras.

Den talare, som försvarede reservationen, fäste uppmärksamheten derpå, att en omorganisation af läroverken kunde företagas i den riktningen, att en klass komme att indragas, i följd hvaraf, enligt hans beräkning, 80 platser skulle komma att försvinna. Nu är det emellertid, såsom vi hört från statsrådsbänken, 136 lärareplatser, som skötas af extra lärare. Om man således skulle taga bort 80, är det likväl ett stort antal extra lärare ändå.

Samme talare nämnde, att det råder en stor konkurrens på lärarebanan och att det är många extra lärare. Ja, mine herrar, detta kan till en del härleda sig af Riksdagens beslut. Om Riksdagen fattat ett

Ang. öfrer-
flyttning till
allmänna in-
dragningssta-
ten af åtskil-
liga lärares
aflöning m. m.

(Forts.)

beslut, hvarigenom en stor mängd platser skola förklaras tills vidare stå obesatta, kan man ej förtänka unge män, om de lefva i den förhoppningen, att statsmagterna i den närmaste framtiden skola komma öfverens om att reorganisera läroverken och att dessa platser skola blifva till ansökan lediga. De hafva lefvat i den förhoppningen, att det skall blifva goda konjunkturen på lärarebanan, eftersom många platser äro lediga. Men dessa få icke tillsättas i följd af statsmagternas beslut. Det torde således vara genom en åtgärd från Riksdagens egen sida, som den starka konkurrensen till en del är framkallad.

Då jag instämmer i det, som sagts af en talare på göteborgsbanken, att det är till fördel för läroverken, om det icke är för stort antal extra lärare, utan åtminstone några af dessa platser förvandlas till fasta, så skall jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Broström* och *Nilson* från Lidköping.

Herr Hedin: På utsigterna för vinnandet af en läroverksreform, sådan som Andra Kammaren lär önska, kan så vidt jag förstår, denna extra lärarefråga icke i någon den ringaste mån inverka. Om det nuvarande förhållandet — rättare sagdt, missförhållandet — att de extra lärarne äro så oproportionerligt talrika, kommer att fortfara, så ser jag icke, att det missförhållandet kommer att påskynda en läroverksreform. Vidare synes det mig vara alldeles klart, att man icke skall föreställa sig, att, om och när den utaf Andra Kammaren åsyftade principiella reformen af vårt undervisningsväsende en gång blifvit genomförd — och det är säkerligen långt dit — dermed en organisation af läroverken har egt rum i den mening och till den grad definitivt, att de på stat uppförda ordinarie platserna skulle förblifva tillräckliga — utan säkerligen komma dädanefter som hittills extra lärare att till icke obetydligt antal behövas. Sålunda, i förhållande till den frågan, betyder det ofantligt litet, om de ordinarie platsernas antal ökas på det sätt, och de extra lärareplatsernas minskas i samma mån, som skulle blifva följden af ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Deremot betyder det något till förmån för de extra lärarne, som befinna sig i så synnerligen ogynsam ställning. Derfor synes det mig, som om kammaren ej borde hysa synnerliga betänkligheter mot att bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Jag ber att få tillägga den betraktelsen, att den uppfattning utaf 1890 års riksdagsbeslut, som statskontoret, enligt hvad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss nämnde, gjort gällande, förefaller mig vara oriktig, men deremot herr statsrådets egen tolkning utaf beslutet vara alldeles ostridigt riktig. Men jag vill dertill foga, att, om herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet med mindre grannlagenhet hade betraktat Riksdagens beslut, han visserligen skulle hafva i en sådan auktoritets yttrande, som statskontorets,

hafva kunnat finna ett skäl att förfara på ett annat sätt. När han det icke gjort, så ligger visserligen deruti icke något särskildt skäl att bifalla den kongl. propositionen; men så mycket kan jag säga, att åtminstone kan detta korrekta förfarande ej vara något skäl att bifalla densamma.

Ang. öfverflyttning till allmänna in- dragningssta- ten af åtskil- liga lärares aflöning m. m.
(Forts.)

Herr Petersson i Runtorp: Det kan tyckas, som om denna fråga vore obetydlig och icke kunde inverka på den länge och mycket omtalade läroverksreformen. Men jag kan ej frigöra mig från den tanken, att, om man anordnar platser litet emellan och tillfredsställer de anspråk, som framställas från lärarecorpsen, vi få vänta ännulängre på den efterlängtdade reformen. Det är en känd sak och ofta framhållet, att det är en öfverproduktion inom läroverken, och vill man hafva en förändring deruti, får man icke börja lappa oupphörligt på den nuvarande organisationen. Det är min enskilda öfvertygelse. Jag tror därför, att vi böra afvakta den omnämnda reformen, innan vi vidtaga några andra förändringar. Detta är för mig ett ytterligare skäl, utom de redan anförda, för bifall till reservationen och afslag på utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den af herr A. Persson med flere afgifna reservation i motsvarande moment; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som, med afslag å statsutskottets hemställan i mom. a) af utlåtandet n:o 66 bifaller den vid utlåtandet fogade, af herrar A. Persson med flere afgifna reservation i motsvarande moment, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets omförmälda hemställan.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 66 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

*Rörande
understöd åt
extra ordina-
rie lärare vid
allmänna
läroverken
under förfall
på grund af
sjukdom.*

I fråga om *mom b)*, som härefter föredrogs, anförde:

Herr Persson i Mörap: Gent emot utskottets tillstyrkande hemställen har af reservanterna framhållits, att det torde saknas motstycke inom andra grenar af statsförvaltningen, att man meddelar dylika förmaner åt extra tjänstemän. Och reservanterna hafva derjemte framhållit, hvilka konsekvenser som skulle blifva en följd af antagandet af Kongl. Maj:ts framställning i förevarande ämne. De konsekvenser, till hvilka ett sådant beslut kunde leda, blefve efter min uppfattning snart sagdt oberäkneliga.

Dessa skäl torde vara alldeles tillräckliga för Andra Kammaren, särdeles efter den utgång föregående punkt fått, för att kammaren skall bifalla den vid utskottets betänkande fogade reservation, till hvilken jag anhåller om bifall, på samma gång jag yrkar afslag å utskottets hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag anhåller äfven vid denna punkt, att kammaren behagade godkänna utskottets hemställan.

De extra ordinarie lärarne hafva alldeles samma tjänstgöring som de ordinarie och samma ansvar. De äro alldeles omistliga, för att undervisningen skall kunna hållas uppe, såsom här redan förut under diskussionens lopp anmärkts; och det är blott och bart genom den olyckliga anordning vi för närvarande hafva, att en dryg del af de nödvändiga läraretjänsterna uppehållas genom extra ordinarie lärare, som dessas antal är så stort och deras ställning så synnerligen ogynsam. Jag har i mina papper en uppgift på, huru hög ålder dessa extra ordinarie lärare i medeltal uppnå, innan de befordras till ordinarie lärare. Jag är för ögonblicket icke i stånd att få tag i denna uppgift och kan således icke lemna den upplysning i detta afseende, som jag eljest önskat. Men jag vet, att det finnes många extra ordinarie lärare, som kommit öfver 40 år, åtskilliga till och med öfver 50; och det står i Kongl. Maj:ts proposition särskildt anmärkt, att om de nuvarande extra ordinarie lärarne skulle i tur och ordning befordras, så att aldrig en yngre föredroges en äldre, det skulle dröja 12 år, innan alla nuvarande extra ordinarie lärare komme till ordinarie anställning. Riksdagen, och icke minst Andra Kammaren, har därför också under de sista åren särskildt ansett sig böra se dessa lärare till godo. Det är någonting dylikt, som Kongl. Maj:t nu också åsyftat.

Det är visserligen ovanligt, att man för en extra ordinarie lärare begär, att han skall få behålla någon del af sin aflöning, äfven då han på grund af sjukdom icke kan tjänstgöra; men det är dock icke exempellöst, och det var Andra Kammaren, som år 1893 presterade ett dylikt exempel, till och med på enskild motionärs framställning. Det gälde då teckningslärarne. Dessa äro visserligen ordinarie lärare, men deingo icke det af mig åsyftade anslaget å 3,000 kronor på något vis såsom ordinarie lärare, utan detta afsåg det arfvode, som de upp-

bära för extra ordinarie arbete, och det var för att de i händelse af sjukdom icke skulle gå helt och hållet miste om sitt arfvode för extra-ordinarie tjenstgöring, som kammaren och derefter Riksdagen beviljade förslagsanslag af 3,000 kronor. Nu begäres det för de extra ordinarie lärarne — som äro: de extra lärarne, efter hvad jag redan nämnt, 136 och de andra, vikarierande och andra extra ordinarie lärare, ännu flere, så att de tillsammans utgöra ett antal af 290 — af Kongl. Maj:t ett dylikt anslag på 5,000 kronor. Synes det herrarne vara disproportionerligt?

*Rörande
understöd åt
extra ordina-
rie lärare vid
allmänna
läroverken
under förfall
på grund af
sjukdom.
(Forts.)*

Jag vågar vädja å nyö till kammarens billighetskänsla, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag i föreliggande punkt.

Herr Boëthius: Herr talman! Det skäl, som reservanterna framhållit och statsutskottets vice ordförande här ytterligare betonat, det nemligen, att det är principiellt origtigt, att staten beviljar sådan hjälp åt personer, som hafva extra anställning — det skälet må nog i allmänhet hafva sitt berättigande. Men det är också något exceptionelt, att en så stor tjenstemannacorps som den här ifrågavarande utgöres af extra ordinarier; och ställa vi dessa lärare för klen i ekonomiskt hänseende, blir resultatet — jag ber att än ytterligare få betona detta, fastän det blifvit betonadt här förut i qväll — olycksbringande för våra läroverk. Det måste då till sist inträffa, att det blir de minst begåfvade, som egna sig åt lärarekallet.

Herr Olof Jonsson i Hof framhöll under diskussionen af den föregående punkten, att man får se till, att man icke lockar in alltför många på embetsmannabanan och denna bana särskildt. Ja, det är en synpunkt, som är mycket tankvärd. Men jag tror icke, att man kan hjälpa detta blott genom stränga åtgärder emot dessa extra lärare. Denna tillströmning till embetsmannabanan är rent af ett nationallyte hos vårt folk, ett nationallyte, hvaröfver redan Axel Oxenstjerna klagade. Det torde för öfrigt sammanhånga med vårt lands ringa ekonomiska resurser. Jag tror således icke, att vi kunna hjälpa detta genom att afslå dessa propositioner. Jag tror, att tillströmningen blir lika stor. Men den följd, som blir, om man ställer lärarne för dåligt, är, som jag nämnde, att de sämsta krafterna egna sig åt lärarebanan; och detta kan väl icke vara önskligt. Jag vill upptaga jernförelsen med posttjenstemännen: tro herrarne, att i längden, när unge män se, att de på studentexamen och den korta postkursen kunna få lika bra — jag vågar nemligen påstå, att det är *lika* bra — som dessa extra lärare, de då skola vara så oförståndiga, att de underkasta sig flerårig akademisk kurs och profär för att få en ej bättre plats? Nej, det göra till slut icke andra än de, som icke hafva utsigt till befördran på andra banor.

På grund af hvad jag nu anført ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Eklundh* från Lund instämde häruti.

Rörande
understöd åt
extra ordina-
rie lärare vid
allmänna
läroverken
under förfall
på grund af
sjukdom.
(Fort.)

Herr Hedin: Jag kan ofantligt väl förstå, att, sedan kammaren lagt i Kongl. Maj:ts hand en mycket stor summa penningar för att dermed bygga kaserner, hvar han vill: på jorden, i hafvet eller i luften, kammaren nu torde känna behof af att vidtaga en genomgripande sparsamhetsåtgärd, innan kammaren skiljes åt för denna gång; och jag förstår således också, att Kongl. Maj:t har mycket liten utsigt att i qväll af Andra Kammaren få de ifrågasatta 5,000 kronorna. Likväl skall jag be att för min del få säga ett par ord till förmån för Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Jag ber då först att få erinra derom, att man låter nog lätt förvilla sig i afseende på uppfattningen af sakförhållandet genom namnet *extra lärare*. Man kommer vid jämförelse med andra termer och uttryck, der ordet *extra* förekommer, att tänka på någonting mycket tillfälligt och öfvergående. Men här bör kammaren lägga på hjertat hvad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss erinrade: att dessa extra lärare i sjelfva verket — utom med hänsyn till sin ställnings osäkerhet och sin sämre aflöning — icke äro annat än ordinarie lärare. Kompetensfordringarna äro enahanda, arbetet är enahanda, ansvaret detsamma, men aflöningen sämre och ställningen mera prekär.

Vidare och för det andra ber jag få säga, att, äfven om det kunde förhålla sig så, som här är påpekadt, och hvilket skäls betydelse jag icke vill underkänna, att man icke kan från nu bestående förhållanden i vår administration åberopa något till fördel för hvad Kongl. Maj:t föreslagit, man dock kan från andra håll hemta analogier — jag säger icke mer än analogier — som synas mig vara ganska talande. När det gäller ett ganska stort antal lärare, som äro extra ordinarie och befinna sig i en obehaglig extra ställning, hufvudsakligen därför att våra läroverk befinna sig i ett öfvergångsskede i afvaktan på en från ena sidan lifligt önskad och från andra håll fruktad reform, en reform, om hvilken man från alla håll har klart för sig att den förr eller senare måste komma, när det således är fråga om en tjenstemannacorps, som blott på grund af dessa förhållanden utan någon sin förskyllan befinner sig i denna belägenhet — då kan måhända den analogi jag ämnar åberopa något betyda. Allesammans veta vi mycket väl, att inom svenska administrationen finnes ett icke obetydligt antal personer i statens tjänst i högre eller lägre grader, embetsmän, tjenstemän eller betjente, hvilka, ehuru de med hänsyn till kompetens, till vigten och betydelsen af den tjänst de sköta äro fullt likställda med sina vederlikar i ordinarie tjänst, dock icke kunna grundlägga någon pensionsrätt. Kammarens ledamöter erinra sig också mycket väl, att, när Kongl. Maj:t hos Riksdagen gör framställning, att sådana personer, som i alla afseenden gjort samma tjänst, uppfyllt samma villkor som deras vederlikar i ordinarie tjänst och kommit till den tid, då de icke längre kunna lämpligen kvarstå i statens tjänst, må af Riksdagen beviljas pension, ehuru de dertill sakna formel rätt, Riksdagen af billighetsskäl i regeln brukar bevilja densamma. Här är ett analogt förhållande. Extra lärarne

sakna den formella rätten, men de hafva så att säga den sakliga rätten. Och på den grunden kan man äfven här, då i det förevarande beslutet icke är fråga om att i allo likställa dem med ordinarie lärare, utan blott att i *ett* behjertansvärdt hänseende afhjelpa vissa olägenheter, väl säga, att här talar billigheten, som icke är den formella rättvisan, men den sakliga. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

*Rörande
understöd åt
extra ordina-
rie lärare vid
allmänna
läroverken
under förfull
på grund af
sjukdom.
(Forts.)*

Herr *Falk* förenade sig med herr *Hedin*.

Herr *Zetterstrand*: Ehuru jag röstade för den föregående punkten, kan jag dock alldeles icke förvåna mig öfver att Andra Kammarens majoritet röstade mot den. Jag snarare förvånar mig öfver, att minoriteten blef så stor, som jag till min glädje fann att den blef. Jag tror, att de skäl, som talade emot ett bifall till nämnda punkt, voro ganska många, och att med all sannolikhet missbelåtenheten med afseende å undanskjutandet af latinfrågans och många andra reformfrågors lösning utgjorde det bestämmande för många här i kammaren, huru de skulle rösta i denna fråga. Men äfven om sådana omständigheter inverkade på beslutet att rösta mot regeringen i punkten *a*), vet jag icke, hvad man skulle kunna hafva för anledning att på samma grunder rösta mot regeringen i denna punkt *b*). Här är det rena humanitetsskäl, som böra göra sig gällande. Det är här fråga om att hjälpa lärare, som genom sjukdom urståndsättas att sköta sin tjänst. Må man tänka sig in i deras ställning! Efter en lång kurs vid universiteten tjenstgöra de ett eller annat tiotal år mot en aflöning, som nått och jemt räcker till deras upphålle och till att förränta deras skulder. Inträffar så den sorgliga omständigheten, att de insjukna, få de icke ett enda öre i ersättning af statsverket och komme sålunda lätt i ekonomisk olycka. Nu kan man från ekonomiskt betryck, iråkad på grund af sjukdom, hjälpa dem alla. De hafva beräknats utgöra 8 proc. pr år af hela antalet extra lärare, och hjälpen kan åstadkommas med en så liten summa som 5,000 kr. Jag undrar, om kammaren väl kan underlåta att bevilja detta belopp för att rädda alla dessa illa aflönade tjenstemän från stort ekonomiskt betryck i följd af sjukdomsfall. Hvilka åsigter jag än må hafva i andra läroverksfrågor och hur illa tilltalad jag än för min del är deraf, att latinfrågan icke vunnit någon lycklig lösning, kan jag omöjligen underlåta att gifva min röst för bifall till det af Kongl. Maj:t framställda, i denna punkt afhandlade förslag, och jag hemställer till herrarne, om icke det vore Andra Kammaren mest värdigt att så enhälligt som möjligt bifalla denna punkt.

Häruti instämde herr *Petersson* i Boestad.

Herr *Jonsson* i Hof: För den händelse kammaren skulle komma att lemna sitt bifall till denna punkt, ber jag, att kammaren villo lägga

Körande märke till, att det är en ny väg man derigenom beträder, och att det
understöd åt kommer att blifva fortsättning samt för sig afgöra, om det är någon
extra ordina- idé med att man här slår in på denna nya bana. Det är naturligt,
rie lärare vid att, om man skall bevilja understöd vid sjukdomsfall för den grupp,
allmänna det här gäller, finnes det intet rimligt skäl att icke fortsätta med hela
läroverken den mängd, som står på extra stat i samma mening som dessa lärare.
under förfall Och då är det äfven på ett afgöra, huruvida man tycker det är lämpligt
på grund af att gå ifrån den princip, som hittills följts, eller icke. Det är nemligen
sjukdom. säkert, att hittills föreligger icke ett enda beslut från Riksdagens sida,
 (Forts.) som är likartadt med ett bifall till detta. Hvad Riksdagen beslutit be-
 träffande teckningslärarne gäller sådana, som stå på ordinarie stat och
 hafva ordinarie aflöning, ehuru nu en del af samma aflöning utgått i
 form af arfvode på ett sådant märkvärdigt sätt, som gjorde att, när
 teckningsläraren blef sjuk, han fick mycket litet qvar af sin aflöning.
 På samma sätt förhöll det sig beträffande småskolelärarne och lärarin-
 norna. Det var corpses, som hade fast anställning, som det då gälde,
 och icke som i detta fall en corps med extra anställning.

Anser man skäligt att bifalla hvad här föreslås, måste man på
 förhand göra för sig klart den mängd fortsättningar, som deraf måste
 följa. Låt oss blott tänka på den mängd extra ordinarie, som tjenst-
 göra i verken mot en ersättning, som är ytterst liten i jämförelse med
 extra lärarnes. De kunna hafva sina 500 å 600, kanske 800—1,000 kr. med
 en lika trägen tjenstgöring som ungefär extra lärarnes. De få gå sina
 10—15 år, innan de kunna räkna på att få någon fast plats i lifvet;
 och jag kan icke föreställa mig att deras yrken eller tjenstgöring eller
 prestationer äro af mindre värde än extralärarnes, eller att icke sjuk-
 domsfall kunna lika ofta inträffa i ena som andra fallet. För öfrigt
 vill jag tillägga, att, för så vidt jag vet, det icke försports någon an-
 ledning att antaga, att sjukdomsfallen skulle blifva så många, så att
 det kan lätt hända, att hela saken icke är så betydelsefull och att den
 summa, som begäres, icke kommer att gå åt. Så ur den synpunkten tror
 jag icke frågan har så stor räckvidd. Men just genom exemplet, ge-
 nom den princip den inför, är det frågan har en vida större räckvidd
 än de 5,000 kr. det gäller. Det är ur den synpunkten jag haft be-
 tänkligheter emot att bifalla principen, och jag ber därför att få in-
 stämma i det yrkande, som herr Anders Persson gjort.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf,
 enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets
 hemställan och *dels* på afslag deraå och bifall till det yrkande, som inne-
 fattades i mom. b) af den vid utlå tandet fogade reservationen; och
 förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfver-
 vägande ja för den förra propositionen. Som votering emellertid be-
 gärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af följande om-
 röstningsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i mom. b) af utlåtandet n:o 66, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit den af herr A. Persson m. fl. vid utlåtandet fogade reservation i mom. b).

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 80 ledamöter röstat ja, men 101 nej; hvadan kammarens beslut utfallit i enlighet med nejpropositionens innehåll.

§ 5.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till utgiftsstater för telegrafverket för år 1895.

§ 6.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 69, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Ivar Månsson* under 4 dagar från och med den 3dennes och
» *L. P. Larsson* i Berga 2 » » » » 3 »

§ 8.

Till bordläggning anmälades statsutskottets memorial:

n:o 71, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts proposition om anslag till förvärfvande för statens samlingar af vissa föremål ur konstsamlingen å Finspong;

Rörande understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna läröverken under förfall på grund af sjukdom.
(Forts.)

n:o 72, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar; och

n:o 73, angående beviljande af särskild godtgörelse åt de i bevillningsutskottet anstälde tjänstemän;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till förordning angående obligatorisk insättning i lifränteanstalt m. m.; och

n:o 7, i anledning af väckt motion med förslag till vissa ändringar i jagtstadgan;

bevillningsutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af återremiss af bevillningsutskottets betänkande n:o 22 angående villkoren för tillverkning af brännvin; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 65, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 1 i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871;

n:o 66, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till ändrade bestämmelser i fråga om boställshafvares andel i boställes behållna skogsafkastning;

n:o 67, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande för Riksdagen af förslag till ny fiskeriförordning äfvensom till ny förordning angående vissa delar af vattenrätten;

n:o 68, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 34 § i legostadgan; och

n:o 69, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 78 § 5:te punkten i skiftesstadgan.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 9.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 51, i anledning af väckta motioner, afseende dels ändring af 23 § i förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862, dels ock tillägg till 25 § 3 mom. i förordningen angående kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 28, med förslag till lag om enskild själavård m. m.;

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 37, med förslag till förordning om ändrad lydelse af 49 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871;

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 8, med förslag till lag om förvärfvande och förlust af medborgarerätt;

n:o 55, i anledning af väckta motioner om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar;

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 19, med förslag till lag angående kungörelsers uppläsande i kyrka;

n:o 57, i anledning af väckt motion angående upphäfvande af föreskriften i 27 § disciplinstadgan för krigsmagten den 7 oktober 1881;

n:o 58, i anledning af väckt motion om tillägg till 1 kap. 6 § giftermålsbalken;

n:o 59, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken;

n:o 60, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881;

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 40, med förslag till lag om ändrad lydelse af 227 § sjölagen;

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 51, med förslag till lag om ändrad lydelse af 10 kap. 5 § strafflagen;

n:o 63, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 52, med förslag till lag och skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring och verkställa undersökning angående sjöolycka, som drabbat fartyg från annat land än Sverige eller Norge;

n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 15, med förslag om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883;

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 28, med förslag till lag rörande främmande trosbekännares öfvergång till svenska kyrkan;

n:o 66, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 25 § 1 mom. i förordningen om landsting den 21 mars 1862;

n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 20, med förslag till lag angående tiden för allmänna författningars trädande i kraft;

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 42, med för-

slag till lag om ändrad lydelse af 17 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 samt till lag angående upphäfvande af gällande stadganden om förnyadt uppläsande i kyrka af vissa äldre författningar;

n:o 69, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 99 § utsökningslagen;

n:o 70, i anledning af väckt motion angående kyrkovärdars tillsättande för viss tid; samt

n:o 71, i anledning af väckt motion om ändring af 12 kap. 3 § kyrkolagen.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,48 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Torsdagen den 3 maj.

Kl. 3 e. m.

Herr vice talmannen ledde under detta sammanträde kammarens förhandlingar.

§ 1,

Efter föredragning af statsutskottets memorial:

n:o 71, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående Kongl. Maj:ts proposition om anslag till förvärfvande för statens samlingar af vissa föremål ur konstsamlingen å Finspong; och

n:o 72, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar;

blefvo de i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

statsutskottets memorial n:o 73;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 6 och 7;

bevillningsutskottets utlåtande n:o 26; samt

lagutskottets utlåtanden n:is 65, 66, 67, 68 och 69.

§ 3.

Herr Johansson i Noraskog begärde ordet och yttrade: Jag skall tillåta mig anhålla, att, i anledning af ärendenas brådskande beskaffenhet, den förändringen i föredragningslistan för morgondagens sammanträde beslutes, att, bland de nyss två gånger bordlagda ärendena, bevillningsutskottets betänkande n:o 26, angående villkoren för tillverkning af brännvin, samt statsutskottets utlåtande n:o 73, angående särskild godtgörelse åt bevillningsutskottets tjenstemän, måtte få uppföras på föredragningslistan på det sätt, att de placeras näst efter bevillningsutskottets betänkande n:o 15, angående villkoren för försäljning af brännvin, så att, bland de två gånger bordlagda ärendena, statsutskottets utlåtande n:o 68 blifver n:o 1, statsutskottets utlåtande n:o 70 n:o 2, bevillningsutskottets betänkande n:o 15 n:o 3, bevillningsutskottets betänkande n:o 26 n:o 4 och statsutskottets utlåtande n:o 73 n:o 5, hvarefter listan skulle hafva samma ordning som den nu har.

Den af herr Johansson sålunda gjorda hemställan bifölls af kamraren.

§ 4.

Till bordläggning anmälades

statsutskottets memorial:

n:o 74, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande framställningar i fråga om uppförande af nya kasernetablissemang m. m.; och

n:o 75, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående öfverflyttning till allmänna indragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning samt rörande understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna läroverken under förfall på grund af sjukdom; samt

bevillningsutskottets memorial n:o 27, i anledning af återremiss af 5:te och 6:te punkterna af bevillningsutskottets betänkande n:o 20 angående vissa oafgjorda frågor rörande tullbevillningen.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,16 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.